

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku

**Kształcenie ustawiczne
w aspekcie publicznych służb zatrudnienia
w województwie podlaskim
w latach 2006-2008**

Białystok, maj 2009

Spis treści

1.	Pojęcie kształcenia ustawicznego	3
2.	Strategie i programy dotyczące zagadnienia kształcenia ustawicznego.....	5
2.1	Kształcenie ustawiczne w Unii Europejskiej – wybrane dokumenty.....	5
2.2	Strategie i programy krajowej polityki w zakresie kształcenia ustawicznego.....	6
2.3	Regionalne dokumenty strategiczne i programowe wyznaczające kierunki kształcenia ustawicznego.....	8
3.	Aktualna sytuacja w województwie podlaskim w kontekście kształcenia ustawicznego.....	11
3.1	Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim.....	11
3.1.1	Pracujący i bezrobotni.....	11
3.1.2	Rynek pracy a edukacja.....	13
3.2	Rynek usług edukacyjnych	17
3.2.1	Kształcenie ustawiczne dorosłych w szkołach	17
3.2.2	Pozaszkolne formy kształcenia.....	20
3.2.3	Szkolenia pracowników.....	22
4.	Kształcenie ustawiczne w aspekcie publicznych służb zatrudnienia.....	24
4.1	Szkolenia i inne formy wsparcia bezrobotnych i poszukujących pracy w pozyskaniu nowych kwalifikacji zawodowych w latach 2006-2008	25
4.1.1	Organizacja szkoleń zawodowych	26
4.1.1.1	Uczestnictwo w szkoleniach organizowanych przez powiatowe urzędy pracy ...	
4.1.1.2	Struktura osób bezrobotnych i poszukujących pracy uczestniczących w szkoleniach organizowanych przez powiatowe urzędy pracy	28
4.1.1.3	Obszary zawodowe szkoleń	31
4.1.1.4	Instytucje szkoleniowe realizujące szkolenia zakontraktowane przez powiatowe urzędy pracy	32
4.1.2	Staże i przygotowanie zawodowe	34
4.1.2.1	Uczestnictwo w stażach i przygotowaniu zawodowym organizowanych przez powiatowe urzędy pracy	34
4.1.2.2	Obszary zawodowe staży i przygotowania zawodowego w miejscu pracy	35
4.1.2.3	Charakterystyka pracodawców organizujących staże i przygotowanie zawodowe w miejscu pracy	37
4.1.3	Dodatkowe formy wsparcia osób zainteresowanych kształceniem	38
4.1.4	Wydatki z Funduszu Pracy	39

1. Pojęcie kształcenia ustawicznego.

Szybki rozwój gospodarczy i zmieniające się wymagania rynku pracy zaczęły kłaść większy nacisk na ciągłe podnoszenie kwalifikacji i doskonalenie zawodowe. Już od najmłodszych lat uczymy się ciągle nowych rzeczy, niekoniecznie związanych z edukacją szkolną, poprzez rozwijanie zainteresowań, samokształcenie lub później doksztalcenie zawodowe. Obecnie szkoła ma za zadanie uświadomić uczniom fakt, że kształcenie formalne stanowi tylko podstawę do dalszego uczenia się i zdobywania wiedzy. W myśl zasady, że człowiek uczy się całe życie, należy odnieść się do wyjaśnienia definicji kształcenia ustawicznego.

Termin „kształcenie ustawiczne” używany jest często zamiennie z określeniami: kształcenie ciągłe, kształcenie permanentne, edukacja permanentna, kształcenie nieustające, oświata ustawiczna, uczenie się przez całe życie (ang. *lifelong learning*). Wszystkie te nazwy sugerują, że chodzi tu o zdobywanie wiedzy przez wiele lat, bez przerwy. Definicja kształcenia ustawicznego wskazuje, że ma ono „nadażyć za rozwojem i służyć potrzebom rozwoju”. Kształcenie ustawiczne to jeden z ważniejszych elementów strategii rozwoju współczesnych gospodarek dlatego, że stale obciąża do uzupełniania kwalifikacji zawodowych, to również wyższa innowacyjność, lepsza produktywność pracy oraz większa liczba miejsc pracy. Wszystkie te umiejętności przekładają się na wyższą konkurencyjność gospodarki oraz większe możliwości elastycznego przystosowania się do zmieniających się realiów. Jednocześnie wpływa to na rozwój postępu, nowoczesnych technologii i pełniejszego korzystania z ich dóbr.

Wśród wszystkich określeń kształcenia przez całe życie, najogólniejszym terminem, który uzyskał powszechne uznanie jest termin edukacja permanentna, czyli procesy oświatowo-wychowawcze, występujące w całym okresie życia człowieka we wszelkich możliwych formach organizacyjno-programowych i we wszystkich sytuacjach kontaktów międzyludzkich.

W rozumieniu terminu „edukacja permanentna” dostrzec można cztery podstawowe nurty działań edukacyjnych:

- wychowanie naturalne (dom rodzinny, środowisko lokalne),
- kształcenie i wychowanie szkolne (przedszkole-szkoła wyższa)
- kształcenie i wychowanie równoległe (pozaszkolne formy organizacyjno-programowe),
- kształcenie ustawiczne (kształcenie poszkolne lub kształcenie ustawiczne dorosłych).

Wynika z tego, że kształcenie ustawiczne dorosłych traktowane jest jako kształcenie poszkolne i nie stanowi głównego obowiązku jednostki w danym okresie życia. W zaakcentowanym kształceniu wyróżnia się takie odmiany, jak:

- samokształcenie (to proces przedłużonego i poszerzonego kształcenia prowadzący do wzbogacenia intelektu i osobowości jednostki zgodnie z jej potrzebami ideowymi, społecznymi, zawodowymi i indywidualnymi),
- doksztalcenie (proces podwyższania kwalifikacji formalnych, a szczególnie proces teoretycznego dopełniania kwalifikacji zawodowych, kończących się uzyskaniem odpowiedniego świadectwa, dyplomu lub certyfikatu),
- doskonalenie (proces systematycznego aktualizowania, poszerzania i pogłębiania wiadomości i umiejętności oraz sprawności ogólnych i zawodowych)
- kształcenie bezinteresowne (proces dochodzenia przez jednostkę do dobrowolnie założonego stanu wiedzy i umiejętności; proces doskonalenia własnej osobowości, podejmowany z własnej inicjatywy i dla własnej przyjemności, czynnikami pobudzającymi to kształcenie w formie indywidualnej są głównie zdolności i zainteresowania jednostki, natomiast w formie zinstytucjonalizowanej mogą to być:

uniwersytety otwarte, kursy, uczelnie politechniczne, studia językowe, kolegia problemowe i inne formy organizacyjne, umożliwiające znaczne podwyższanie poziomu wiedzy i umiejętności, lecz nie nadające umiejętności zawodowych).

Obszar podejmowanych działań i inicjatyw wytyczają krajowe i zagraniczne dokumenty i rozporządzenia. Nie ma jednego aktu prawnego regulującego te kwestie. Podstawowe polskie akty prawne, poruszające kwestie związane z kształceniem ustawicznym, definiują je jako:

- „*kształcenie w szkołach dla dorosłych, a także uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych przez osoby, które spełniły obowiązek szkolny*” (Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r. art.3 ust.17);
- *Władze publiczne prowadzą politykę zmierzającą do pełnego, produktywnego zatrudnienia poprzez realizowanie programów zwalczania bezrobocia, w tym organizowanie i wspieranie poradnictwa i szkolenia zawodowego oraz robót publicznych i prac interwencyjnych* (Konstytucja RP 2.04.1997, art.65 ust.5).

Znacznie szerzej koncepcja kształcenia ustawicznego - utożsamiana z ideą uczenia się przez całe życie - prezentowana jest w dokumentach międzynarodowych. W Rezolucji Rady Unii Europejskiej z 27 czerwca 2002 r. pojawia się zapis, że „*pojęcie lifelong learning powinno dotyczyć uczenia się od fazy przedszkolnej do późnej emerytalnej, włączając w to całe spektrum uczenia się formalnego (w szkołach i innych placówkach systemu edukacji), pozaformalnego (w instytucjach poza systemem edukacji) i nieformalnego (naturalnego). Ponadto, powinno się ono odnosić do wszelkiej, trwającej przez całe życie, aktywności uczenia się, mającej na celu rozwój wiedzy, kompetencji i umiejętności w perspektywie osobistej, obywatelskiej, społecznej oraz zorientowanej na zatrudnienie. Zasadniczym odniesieniem w tym względzie powinna być osoba jako podmiot uczenia się, co podkreślać ma znaczenie prawdziwej równości szans jakości w procesie uczenia się*¹”.

Podsumowując można stwierdzić, że idea kształcenia ustawicznego to:

- wszechstronna koncepcja, która obejmuje formalne i nieformalne uczenie się rozciągnięte na przestrzeni całego życia jednostki i umożliwiające jej osiągnięcie najpełniejszego rozwoju w życiu osobistym, społecznym i zawodowym,
- koncepcja obejmująca zespół perspektyw, sposobów i środków edukacyjnych, dzięki którym każdy może bardziej rozwijać swoje zdolności i aspiracje na przestrzeni całego życia,
- to całozyciowy system w tym sensie, że obejmuje on wszystkie formy uczenia się w ciągu życia.

Odbywa się ono poprzez uczestnictwo w: szkoleniach, kursach zawodowych lub hobbystycznych, studiach podyplomowych, wyjazdach studyjnych, konferencjach, seminariach, poprzez czytanie czasopism edukacyjnych, oglądanie lub słuchanie audycji edukacyjnych.

Publiczne Służby Zatrudnienia realizują kształcenie ustawiczne w zakresie organizacji szkoleń, przygotowania zawodowego dorosłych i staży oraz poprzez popularyzację idei uczenia się przez całe życie i prowadzenie dialogu społecznego w zakresie polityki zatrudnienia i kształcenia ustawicznego.

¹ “Urzeczywistnienie koncepcji uczenia się przez całe życie (*Lifelong Learning*)”, Komunikat Komisji Europejskiej.

2. Strategie i programy dotyczące zagadnienia kształcenia ustawicznego.

2.1 Kształcenie ustawiczne w Unii Europejskiej – wybrane dokumenty.

Kształcenie ustawiczne zajmuje ważne miejsce w wielu strategicznych programach UE, włączając Strategię Lizbońską, najważniejszy program gospodarczo-społeczny Unii. W Strategii założono, iż „gospodarka europejska powinna stać, się najbardziej konkurencyjną i dynamiczną gospodarką na świecie – gospodarką opartą na wiedzy, zdolną do trwałego wzrostu, tworzącą coraz większą liczbę lepszych miejsc pracy i zwiększającą spójność społeczną.” Sposobem na osiągnięcie celu jest przejście do gospodarki opartej na wiedzy. Oznacza to inwestowanie w rozwój nauki i techniki oraz kształcenie i szkolenie.

Kwestie edukacji i kształcenia ustawicznego zostały również zaakcentowane w Europejskiej Strategii Zatrudnienia. Zdobywanie kwalifikacji to jeden z najważniejszych sposobów realizacji wytycznych, zwłaszcza filaru pierwszego – zwiększenie zdolności znalezienia zatrudnienia, pełni istotną rolę w realizacji filaru drugiego – rozwój przedsiębiorczości oraz filaru trzeciego – poprawa zdolności dostosowawczych pracowników. Również dla realizacji Strategii Integracji Społecznej i Europejskiej Strategii Ochrony Socjalnej edukacja i kształcenie ma istotne znaczenie.

Współpraca między państwami członkowskimi UE w dziedzinie edukacji i szkolenia realizowana jest poprzez różne programy wspólnotowe (np. Sokrates, Leonardo da Vinci) oraz jest oparta na porozumieniach politycznych („Proces Boloński”, którego celem jest stworzenie Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego, „Proces Kopenhaski”, który ma doprowadzić do powstania Europejskiego Obszaru Kształcenia Ustawicznego).

Działania podejmowane na rzecz kształcenia i edukacji zostały zintegrowane w Jednolitą Kompleksową Strategię Kształcenia i Szkolenia (Single Comprehensive Strategy for Education and Training) określaną jako „Kształcenie i Szkolenie 2010”.

W 2000 r. w Lizbonie Rada Europejska wezwała państwa członkowskie do wyraźnego zwiększenia inwestycji per capita w zasoby ludzkie, zmniejszenia do 2010 r. o połowę liczby osób w wieku 18-24 z niepełnym wykształceniem średnim niekontynuujących nauki ani nieuczestniczących w szkoleniu, wskazała na konieczność upowszechnienia kształcenia i szkolenia z wykorzystaniem technologii informatycznych oraz w powiązaniu z nauką i biznesem. W Sztokholmie w 2001 r. przyjęty został raport, w którym Rada Europejska sformułowała cele dla systemów kształcenia i szkolenia. Osiągnięciu trzech celów strategicznych ma służyć trzynaście celów szczegółowych. Cele strategiczne to: poprawa efektywności kształcenia i szkolenia, ułatwienie powszechnego dostępu do systemów kształcenia i szkolenia, otwarcie systemów kształcenia i szkolenia na świat. Rada ds. Edukacji 5 maja 2003 r. określiła pięć wskaźników dla obszarów, w których powinna nastąpić poprawa kształcenia i szkolenia do 2010 r. Ocena postępów Strategii Lizbońskiej dokonana na półmetku jej realizacji nie wypadła dobrze. Również Komunikat Komisji „Kształcenie i Szkolenie 2010” z listopada 2003 r. nie był optymistyczny. Na jego podstawie Rada ds. Edukacji i Komisja dla Rady Europejskiej w marcu 2004 r. opracowały raport. W Komunikacie z 23 października 2006 r. „Kształcenie Dorosłych: Nigdy nie jest za późno na naukę, Komisja Europejska wskazała, iż sytuacja nie jest zadowalająca w realizacji działań na rzecz kształcenia i szkolenia i sformułowała pięć kluczowych przesłań dla państw członkowskich UE: znoszenie barier dla uczestnictwa w kształceniu ustawicznym, zapewnienie jakości kształcenia dorosłych, uznawanie i potwierdzanie wyników kształcenia, zwiększenie nakładów związanych ze starzeniem się ludności i migracją, stworzenie systemu monitorowania systemu kształcenia dorosłych.

2.2 Strategie i programy krajowej polityki w zakresie kształcenia ustawicznego.

Poniżej zostały opisane kluczowe dla polityki w zakresie kształcenia ustawicznego **krajowe dokumenty o charakterze strategicznym**. Wyznaczają one główny kierunek dla wszelkich inicjatyw i działań podejmowanych na rzecz podnoszenia wykształcenia obywateli, rozwoju zasobów ludzkich oraz budowy społeczeństwa opartego na wiedzy.

Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007 – 2015 jest nadrzędnym dokumentem strategicznym rozwoju społeczno – gospodarczego kraju, stanowiącym odniesienie dla pozostałych strategii i programów rządowych oraz opracowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Strategia zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju opiera się na trzech filarach: społecznym, ekonomicznym i środowiskowym. Określa również warunki, które powinny ten rozwój zapewnić. Głównym celem Strategii jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski: poszczególnych obywateli i rodzin. Rozwój kształcenia ustawicznego stanowi jeden z celów działań Strategii w Priorytecie III: Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości. Dla zapewnienia odpowiedniego poziomu konkurencyjności gospodarki, jak wskazano w dokumencie, konieczny jest wzrost adaptacyjności pracowników i przedsiębiorstw oraz wspieranie uczenia się przez całe życie, zarówno w systemie edukacji jak i w drodze kształcenia poza nim.

Krajowy Program Reform na lata 2008-2011 jest dokumentem przedstawiającym działania, jakie rząd polski zamierza podjąć dla realizacji podstawowych celów odnowionej Strategii Lizbońskiej. Jako cel główny przyjęto stworzenie w Polsce najlepszych w Europie warunków do prowadzenia działalności gospodarczej, przy jednoczesnym zapewnieniu możliwości rozwoju oraz wysokiego standardu życia mieszkańcom. W obszarze priorytetowym aktywne społeczeństwo Krajowy Program Reform wskazuje następujące działania służące osiągnięciu celu głównego: rozwój edukacji w społeczeństwie i gospodarce opartej na wiedzy, modernizacja systemu zabezpieczenia społecznego, aktywne polityki rynku pracy, rozwój instytucji ułatwiających zwiększenie aktywności społeczeństwa obywatelskiego, wspieranie i rozwój przedsiębiorczości oraz wzmacnianie roli organizacji partnerów społecznych i mechanizmów dialogu społecznego, rozwój społeczeństwa informacyjnego oraz podnoszenie umiejętności informatycznych. W działaniu I założono opracowanie i wdrożenie Strategii uczenia się przez całe życie oraz opracowanie i wdrożenie rozwiązań systemowych służących podniesieniu poziomu wykształcenia i kompetencji obywateli oraz budowanie gospodarki opartej na wiedzy i społeczeństwa wiedzy.

Kierunki polityki państwa w odniesieniu do zatrudnienia i rynku pracy określa **Krajowa Strategia Zatrudnienia na lata 2007-2013**. Podstawowe cele Krajowej Strategii Zatrudnienia obejmują wzrost zatrudnienia, ograniczenie bezrobocia, uzyskanie znaczących postępów w zakresie jakości zatrudnienia.

Cele te mają być wdrażane poprzez wypełnianie następujących kierunków działania:

- wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy,
- rozwój kształcenia ustawicznego i poprawa jakości edukacji,
- poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw oraz elastyczności rynków pracy,
- aktywna polityka rynku pracy wobec osób zagrożonych bezrobociem,
- niwelowanie różnic regionalnych oraz przeciwdziałanie dyskryminacji na rynku pracy.

Do zagadnień dotyczących edukacji i kształcenia nawiązują bezpośrednio następujące dokumenty:

Strategia Rozwoju Edukacji na lata 2007 - 2013, która określa jako cel główny podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, przy jednoczesnym zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia. Równocześnie Strategia przewiduje stałe podnoszenie poziomu kwalifikacji osób dorosłych, przede wszystkim kwalifikacji zawodowych oraz ogólnych kompetencji niezbędnych do funkcjonowania we współczesnym społeczeństwie.

Strategia rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce do 2010 roku zakładająca zwiększenie znaczenia szkolnictwa wyższego w ogólnym systemie edukacji w celu poprawy jakości szkolnictwa wyższego, dostosowania nauczania do wymogów rynku pracy oraz harmonizacji w ramach Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego.

Strategia Rozwoju Kształcenia Ustawicznego do roku 2010 wyznacza kierunki rozwoju kształcenia ustawicznego w kontekście idei uczenia się przez całe życie i budowania społeczeństwa opartego na wiedzy. Celem strategicznym rozwoju procesu kształcenia ustawicznego i uczenia się w ciągu całego życia jest wspomaganie i ukierunkowanie rozwoju osobowości, stymulowanie innowacyjności i kreatywności człowieka. Cel strategiczny będzie realizowany poprzez: zwiększenie dostępności do kształcenia ustawicznego, podnoszenie jakości kształcenia ustawicznego, współdziałanie i partnerstwo, wzrost inwestycji w zasoby ludzkie, uświadomienie roli i znaczenia kształcenia ustawicznego, ułatwienie dostępu do informacji, poradnictwa i doradztwa.

Kształcenie ustawiczne odgrywa również istotną rolę w **Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki** (PO KL). Nawiązanie do kształcenia ustawicznego dotyczy przede wszystkim następujących obszarów wsparcia: zwiększenie adaptacyjności przedsiębiorstw i pracowników, zwiększenie dostępu do zatrudnienia, wzmocnienie integracji społecznej oraz rozwój wykształcenia i kompetencji.

Celem głównym Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jest wzrost poziomu zatrudnienia i spójności społecznej. Do osiągnięcia celu głównego Programu, przyczyni się realizacja następujących celów szczegółowych:

- podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności dla zatrudnienia osób bezrobotnych i biernych zawodowo,
- zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego,
- upowszechnienie edukacji społeczeństwa na każdym etapie kształcenia przy równoczesnym zwiększeniu jakości usług edukacyjnych i ich silniejszym powiązaniem z potrzebami gospodarki opartej na wiedzy,
- zwiększenie potencjału administracji publicznej w zakresie opracowywania polityk i świadczenia usług wysokiej jakości oraz wzmocnienie mechanizmów partnerstwa,
- wzrost spójności terytorialnej.

W ramach PO KL w komponencie regionalnym realizowane będą m.in. działania mające na celu aktywizację osób bezrobotnych i biernych zawodowo, zapobieganie wykluczeniu społecznemu oraz zapewnienie równego dostępu do zatrudnienia osobom i grupom doświadczającym dyskryminacji na rynku pracy, poprzez rozwijanie alternatywnych form zatrudnienia, podnoszenie lub zmianę kwalifikacji zawodowych, wspieranie zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej oraz promocję przedsiębiorczości i samozatrudnienia. W kontekście kształcenia ustawicznego należy zwrócić uwagę na Priorytet IX. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach skierowany na podnoszenie jakości usług oferowanych przez placówki kształcenia ustawicznego, praktycznego i zawodowego oraz promocję korzyści płynących z podnoszenia i uzupełniania wykształcenia i kwalifikacji zawodowych.

Wsparcie skierowane do przedsiębiorstw i ich pracowników obejmie wzmocnienie ich potencjału i dostosowania kwalifikacji do potrzeb regionalnej strategii rozwoju, w tym wspieranie transferu wiedzy w ramach współpracy pracowników przedsiębiorstw oraz jednostek naukowych i badawczo-rozwojowych.

Wyrównywanie szans edukacyjnych na wszystkich etapach kształcenia będzie jednym z głównych kierunków działań realizowanych na poziomie regionalnym. Ponadto, oferowane wsparcie ma na celu rozwijanie nowego modelu pracy szkoły, który pozwoli poszerzyć ofertę edukacyjną o zagadnienia kluczowe dla rozwoju ucznia. Podejmowane będą również działania nakierowane na upowszechnienie kształcenia ustawicznego osób dorosłych podnoszących kwalifikacje lub uzupełniających wykształcenie w formach szkolnych lub pozaszkolnych oraz działania zmierzające do rozwoju szkół wyższych o znaczeniu regionalnym.

Istotną kwestią jest wsparcie rozwoju zasobów ludzkich na obszarach wiejskich, poprzez umożliwienie dostępu do wysokiej jakości edukacji i szkoleń, wsparcie dla zwiększenia zatrudnienia poza rolnictwem i rozwoju przedsiębiorczości.

Wśród programów operacyjnych wspierających rozwój zasobów ludzkich w województwie podlaskim wymienić należy **Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej**, którego główną intencją jest tworzenie instrumentu wsparcia dla województw Polski Wschodniej, w celu przeciwdziałania problemom społeczno-gospodarczym tej części kraju, przy wykorzystaniu istniejących potencjałów dla rozwoju regionów wschodniej Polski. Celem programu jest „przyspieszenie tempa rozwoju społeczno - gospodarczego Polski Wschodniej”. Zakres interwencji programu będzie obejmował zagadnienia dotyczące budowy nowoczesnej gospodarki i wsparcia wojewódzkich ośrodków wzrostu oraz infrastruktury drogowej. Impulsem do tworzenia nowoczesnej gospodarki będą przedsięwzięcia związane m.in. z rozwojem infrastruktury uczelni wyższych, infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, wspieraniem innowacji oraz promocji i współpracy. Realizacja Programu przyczyni się do unowocześnienia wielu sfer życia społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej: nauki, gospodarki, komunikacji oraz wygeneruje nowe miejsca pracy.

2.3. Regionalne dokumenty strategiczne i programowe wyznaczające kierunki kształcenia ustawicznego.

Na szczeblu regionalnym zagadnienia związane z kształceniem ustawicznym zostały zawarte w następujących dokumentach:

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku za jeden z głównych składników i celów polityki regionalnej uznaje rozwój zasobów ludzkich zgodnie z potrzebami rynku pracy. Cel ten ma wspierać powrót do aktywności zawodowej osoby będącej w bardzo trudnej sytuacji, pozostającej bez pracy przez długi okres czasu. Kluczowym elementem rozwoju potencjału ludzkiego, zwłaszcza na obszarach wiejskich, zgodnie ze Strategią, jest stymulowanie aktywnych postaw społeczeństwa obywatelskiego oraz wspieranie oddolnych inicjatyw lokalnych. Strategia wymienia także działania, które mają się przyczyniać do powstawania nowych miejsc pracy oraz stwarzać dogodne warunki do utrzymania już istniejących, dając także możliwość zaplanowania i dostosowania stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych w miarę występujących potrzeb i posiadanych możliwości. W zakresie kształcenia ustawicznego zaproponowana została oferta, zawierająca szkolenia i przekwalifikowania zawodowe zarówno dla pracujących, bezrobotnych, jak i uczestniczącej w tym procesie kadry dydaktycznej, która zwiększy mobilność zawodową mieszkańców. Szansą na zmniejszenie bezrobocia jest rozszerzenie oferty edukacyjnej i dostosowanie tego procesu do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych

uwzględniających lokalne potrzeby. Planowane w ramach Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego działania mają doprowadzić do wzmocnienia instytucjonalnej obsługi oraz aktywnego kreowania polityki rynku pracy na szczeblu lokalnym i regionalnym, zwiększenia dostępności do informacji i poradnictwa zawodowego, dostosowania systemu kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy, co powinno korzystnie wpłynąć na rozwój gospodarczo - społeczny regionu.

Instrumentem realizującym Strategię Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku jest **Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013**. Województwo podlaskie musi sprostać wyzwaniom, jakie niesie ze sobą integracja z Unią Europejską, szczególnie w zakresie konkurencji przedsiębiorstw na jednolitym rynku oraz w związku z szybkim procesem przechodzenia od społeczeństwa przemysłowego do informacyjnego. Za cel główny Programu uznano: Zwiększenie tempa wzrostu gospodarczego w celu tworzenia nowych miejsc pracy przy poszanowaniu i zachowaniu dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu. Podstawowym obszarem interwencji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego są działania ukierunkowane na tworzenie regionalnego potencjału gospodarczego i wzrost integracji społecznej. **Wsparcie dotyczyć będzie zwiększenia oferty edukacyjnej oraz powiązania kierunków kształcenia z potrzebami gospodarki regionu.** Podjęte działania będą stymulować rozwój i poprawę bazy materialnej placówek edukacyjnych na wszystkich poziomach kształcenia, w tym kształcenia ustawicznego.

Dokumentem wyznaczającym cele i kierunki działań w zakresie polityki edukacyjnej i kształcenia w województwie jest **Program Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r.** Bezpośrednio do kształcenia ustawicznego odnosi się cel strategiczny II – Wspieranie kształcenia ustawicznego i edukacji zgodnej z rozwojem innowacyjności i przedsiębiorczości w regionie. W ramach tego celu określono następujące kierunki działań:

- Wzmocnienie systemu kształcenia ustawicznego zintegrowanego z tradycyjnym systemem edukacyjnym,
- Wspieranie kształcenia w zawodach poszukiwanych na rynku pracy,
- Podniesienie jakości kształcenia zawodowego,
- Wzmacnianie współpracy szkół wyższych i sektora gospodarczego na polu innowacji.

Podlaska Strategia Zatrudnienia do 2015 r. (PSZ) wyznacza kierunki polityki samorządu województwa podlaskiego w zakresie działań podejmowanych na rynku pracy i oddziaływających na rynek pracy. Opiera się na podstawowych celach strategicznych Unii Europejskiej, kraju i województwa i wskazuje kierunki i priorytety dla podjęcia odpowiednich działań na rynku pracy w regionie, w tym związanych z kształceniem ustawicznym. Jednym z podstawowych celów sformułowanych przez Strategię jest **Lepsza edukacja i wyższe kwalifikacje zawodowe**, jako że wymiar jakościowy zasobów ludzkich decydujący o jego potencjale a przez to ściśle związany z edukacją, został uznany za ważny element wspomagający pozytywne zmiany na regionalnym rynku pracy. W Strategii podkreślono wagę upowszechniania w województwie idei kształcenia ustawicznego, którego elementem są szkolenia i edukacja. Niska świadomość społeczności regionalnej w zakresie znaczenia stałego doksztalcania się, jak również niski poziom tego kształcenia przyjęto za wyznacznik działań w ramach celu. W związku z powyższym w ramach celu wyznaczony został priorytet **Podnoszenie jakości kształcenia i wyposażenia szkół zawodowych**. W ramach priorytetu, przyjęto do realizacji następujące cele szczegółowe:

- Wspieranie kształcenia ustawicznego oraz działań na rzecz rozwoju zawodowego zgodnie z potrzebami rynku pracy,
- Wspieranie kształcenia w zawodach i umiejętnościach poszukiwanych przez pracodawców na rynku pracy,
- Wzmocnienie potencjału rozwojowego i innowacyjnego szkół zawodowych.

Wymienione w ramach Strategii działania będą podejmowane w latach 2007-2015, w ramach opracowywanych corocznie regionalnych planów działań na rzecz zatrudnienia, które zgodnie z założeniami określonymi w PSZ do 2015 roku stanowić będą jej operacjonalizację. Plan jako część operacyjna strategii będzie uszczegóławiał cele i priorytety określone w Podlaskiej Strategii Zatrudnienia do 2015 roku w zakresie rozwijania i wspierania zasobów ludzkich w regionie, przeciwdziałania bezrobociu i aktywizacji zawodowej.

3. Aktualna sytuacja w województwie podlaskim w kontekście kształcenia ustawicznego.

3.1 Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim

3.1.1 Pracujący i bezrobotni

W końcu 2007r. w gospodarce narodowej Podlasia **pracowało**² 410,8 tys. osób, czyli 54,9% osób w wieku produkcyjnym. W porównaniu do końca poprzedniego roku liczba pracujących zwiększyła się o 16,4 tys. osób, tj. o 4,2%. Województwo podlaskie jest regionem typowo rolniczym i udział pracujących w rolnictwie jest znaczący. W 2007r. wyniósł on 33,3%, tj. ponad dwukrotnie więcej niż średnia krajowa (15,5%). W porównaniu do roku ubiegłego wskaźnik ten zmniejszył się (było: 34,7%), co świadczy o tym, że niekorzystna struktura zatrudnienia na terenach wiejskich ulega systematycznym zmianom. Generalnie, w strukturze pracujących na Podlasiu dominuje sektor usługowy – 45,7% i jego udział zwiększa się, zwiększa się także udział sektora przemysłowego i wynosił on w końcu 2007r. 20,3%.

Od kilku lat można mówić o trwałej poprawie sytuacji na rynku pracy zarówno w skali kraju, jak i w woj. podlaskim. Rok 2008 przyniósł dalsze pozytywne zmiany, choć ich tempo znacznie się zmniejszyło. Świadczą o tym zarówno wskaźniki dotyczące bezrobocia, jak i zatrudnienia w regionie. W 2007 roku **bezrobocie rejestrowane**³ zmniejszyło się o 13,0 tys. osób, tj. o 26,6%, a w 2008r. – o dalsze 3,0 tys. osób, tj. o 6,1% i ukształtowało się w końcu roku na poziomie 45,8 tys. osób (w końcu 2007r. – 48,8 tys. osób). Bezrobotni zarejestrowani w urzędach pracy woj. podlaskiego w końcu 2008r. stanowili 9,8% ludności aktywnej zawodowo (przed rokiem 10,7%). Stopa bezrobocia w województwie była po raz pierwszy od lat wyższa od średniej krajowej - o 0,3 punktu proc. (przed rokiem – niższa o 0,7 punktu).

Jednocześnie zwiększa się liczba pracujących. **Przeciętne zatrudnienie**⁴ w sektorze przedsiębiorstw wyniosło w 2007r. 94,8 tys. osób, tj. o 1,5% więcej niż w poprzednim roku. W 2008r. zatrudnienie zwiększyło się o dalsze 5,4% i wyniosło 99,9 tys. osób. Wzrost dotyczył zatrudnienia w sektorze prywatnym (o 7,8%), przy jednoczesnym spadku zatrudnienia w sektorze publicznym (o 10,6%). Biorąc pod uwagę poszczególne sekcje działalności gospodarczej, zatrudnienie zwiększyło się przede wszystkim w górnictwie (o 11,7%), hotelach i restauracjach (o 10,0%), transporcie, gospodarce magazynowej i łączności (o 9,5%), budownictwie (o 7,9%) oraz w handlu i naprawach (o 6,6%). Spadek przeciętnego zatrudnienia nastąpił w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz i wodę (o 2,4%).

Poprawa sytuacji na rynku pracy jest wynikiem m. in. **wzrostu aktywności zawodowej**⁵ ludności województwa. Liczba aktywnych zawodowo wyniosła w IV kwartale 2008r. 551 tys. osób, tj. o 4,6% więcej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. Wskaźnik aktywności zawodowej w grupie ludności powyżej 15 roku życia wyniósł 55,4%, tj. o 0,3 punktu więcej niż przed rokiem, a wskaźnik zatrudnienia – 51,5%, tj. więcej o 1,0 punkt. Należy tu podkreślić, że oba te wskaźniki są wyższe niż średnia krajowa (odpowiednio: wskaźnik aktywności zawodowej – 54,7%, wskaźnik zatrudnienia – 51,0%).

² Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego 2008, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2008, s.113,

³ Podlaski Rynek Pracy grudzień 2008, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok grudzień 2008, s.3

⁴ Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podlaskiego nr 12/2008, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Grudzień 2008, s.2 i nast.

⁵ Aktywność ekonomiczna ludności w województwie podlaskim w IV kwartale 2008r., Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok grudzień 2008, s.2 i nast., www.stat.gov.pl/urzedz/bialystok

Dane statystyczne wskazują, iż woj. podlaskie prezentuje się korzystnie na tle kraju. Na tle krajów UE nadal jednak bezrobocie jest tu wysokie (stopa bezrobocia w grupie krajów EU 27⁶ w końcu listopada 2008r. wyniosła 7,8%) i dotyczy w przeważającej części osób o niskich kwalifikacjach bądź umiejętnościach i wykształceniu nie odpowiadających aktualnym potrzebom rynku pracy. Dlatego też, mimo dużej podaży zasobów pracy, podlascy pracodawcy, podobnie jak pracodawcy w innych regionach kraju, mają poważne trudności z zatrudnieniem pracowników w konkretnych zawodach, z doświadczeniem i umiejętnościami praktycznymi.

Zjawisko to jest potęgowane przez procesy migracyjne ludności, wyjazdy do pracy za granicę głównie osób młodych, dobrze wykształconych, o poszukiwanych również na naszym rynku pracy kwalifikacjach. Z danych GUS wynika, że w końcu 2007r. poza granicami Polski przebywało czasowo ok. 2270 tys. osób i liczba ta zwiększyła się o 320 tys. w ciągu jednego roku i podwoiła się w okresie naszego członkostwa w UE. (1000 tys. w 2004 r. oraz 1950 tys. w 2006r.), przy czym 1925 tys. mieszkańców naszego kraju przebywało w Europie (770 tys. w 2004 roku oraz 1610 tys. w 2006r.). Zdecydowana większość emigrantów z Polski przebywała w krajach członkowskich UE – ok. 1860 tys. w końcu 2007r. Szacunek ten uwzględnia także tych Polaków, którzy od dłuższego czasu przebywali poza granicami Polski, w tym w krajach UE, bez względu na ich status pobytu. Pomimo kolejnego zwiększenia skali emigracji, wyraźnie zmniejszyła się jednak jej dynamika⁷.

W 2008r. nadal zmniejszała się liczba ludności w województwie. Według stanu na koniec 2008 r. w woj. podlaskim mieszkało 1 192,7 tys. osób i było to o 0,7 tys. mniej niż w końcu 2007r. Ujemny w ostatnich latach przyrost naturalny osiągnął w 2008r. wartości dodatnie (+0,6‰), co było efektem wzrostu liczby urodzeń oraz spadku liczby zgonów. Zmniejsza się także skala migracji ludności poza granice województwa, choć nadal saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały było ujemne i w okresie 9 miesięcy 2008r. wyniosło -1353 (dla porównania: w analogicznym okresie roku ubiegłego saldo migracji wyniosło -1901). Zjawisko migracji nadal więc rzutuje na ubytek rzeczywistej ludności, bardziej jednak odbywa się ona do innych miejsc w kraju niż za granicę.⁸

Niepokojącym zjawiskiem jest pogarszanie się struktury wiekowej ludności województwa: zmniejsza się liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (tj. do 17 lat) – o 59,4 tys. osób, tj. o 19,7% w latach 2001-2007, zwiększa się liczba ludności w wieku produkcyjnym (tj. kobiety w wieku 18-59 lat i mężczyźni w wieku 18-64 lata) - o 25,3 tys. osób, tj. o 3,4% i liczba ludności w wieku poprodukcyjnym (tj. kobiety w wieku 60 i więcej lat i mężczyźni w wieku 65 i więcej lat) - o 6,8 tys. osób, tj. o 3,4% (tabela nr 1).

Tabela nr 1

**Ludność województwa podlaskiego z podziałem na grupy wiekowe
w latach 2001-2007**

Rok	Liczba ludności (stan w dniu 31.12.) w tys.			
	ogółem	w wieku przedprodukcyjnym	w wieku produkcyjnym	w wieku poprodukcyjnym
2001	1219,9	301,7	722,4	195,8
2002	1207,7	291,6	719,0	197,0
2003	1205,1	279,7	727,3	198,1

⁶ Dane: Eurostat

⁷ Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004-2007. GUS, Lipiec 2008, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/gus/PUBL_Informacja_o_rozmiarach_i_kierunk_emigra_z_Polski_w_latach_2004_2007.pdf

⁸ Wyniki wstępne. Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podlaskiego, nr 11/2008, US w Białymstoku, Białystok Listopad 2008, s. 2

2004	1202,4	269,1	734,6	199,0
2005	1199,7	259,8	740,4	199,5
2006	1196,1	250,6	744,7	200,8
2007	1192,7	242,3	747,7	202,6

Źródło: *Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego 2003-2008*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok.

Niekorzystną cechą rynku pracy na Podlasiu jest też utrzymywanie się zróżnicowania terytorialnego poziomu bezrobocia. Najwyższy powiatowy wskaźnik stopy bezrobocia (17,4% - dla powiatu sejneńskiego), stanowił prawie 3-krotność wielkości wskaźnika najniższego (6,2% - dla powiatu siemiatyckiego).

3.1.2 Rynek pracy a edukacja

Pozytywnym zjawiskiem na podlaskim rynku pracy jest wzrost poziomu wykształcenia ludności województwa. Odsetek osób z wykształceniem ponadpodstawowym wzrósł z 45,5% do 60,5%, biorąc pod uwagę dane z lat 1988 i 2002 ze spisów powszechnych. Znacznie zmniejszył się udział osób z wykształceniem podstawowym, niepełnym podstawowym i bez wykształcenia szkolnego – o 19,6%. Największy wzrost dotyczył udziału osób z wykształceniem wyższym – z 5,3% do 9,5%. Zwiększyła się też grupa osób z wykształceniem średnim i policealnym – o 55,5% oraz zasadniczym zawodowym – o prawie 21%. Znaczący wzrost odsetka osób z wykształceniem ponadpodstawowym odnotowano na wsi z 27,9% w 1988 r. do ok. 45% w 2002 r., w tym z wykształceniem wyższym z niecałych 2% do prawie 4%. Zmniejszył się odsetek osób bez wykształcenia szkolnego o ponad połowę (tabela nr 2).

Tabela nr 2

Ludność w wieku 15 lat i więcej według płci i poziomu wykształcenia

Poziom wykształcenia	1988		2002				
	w tys.	w odsetkach	w tys.	w odsetkach	1988 =100	mężczyźni	kobiety
						w odsetkach	
O g ó ł e m	879,6	100,0	975,0	100,0	110,8	100,0	100,0
Wyższe	47,0	5,3	92,8	9,5	197,2	8,3	10,6
Średnie i policealne	201,1	22,9	312,8	32,1	155,5	28,0	35,9
Zasadnicze zawodowe	152,4	17,3	184,2	18,9	120,9	24,9	13,3
Podstawowe ukończone	357,3	40,6	313,9	32,2	87,9	33,1	31,3
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	121,8 ^a	13,8 ^a	56,8	5,8	46,7	4,2	7,3
Nieustalony	x	x	14,5	1,5	x	1,4	1,5

a - łącznie z nieustalonym poziomem wykształcenia.

Źródło: *Ludność. Stan i struktura demograficzna i społeczno-ekonomiczna. Województwo Podlaskie 2002*, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań. Powszechny Spis Rolny 2002, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2003, s.33

W **szkolnictwie woj. podlaskiego**⁹ od kilku lat zmniejsza się liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W roku szkolnym 2007/08 w szkołach ponadgimnazjalnych kształciło się 55,5 tys. uczniów. Na poziomie szkolnictwa ponadgimnazjalnego najwięcej uczniów uczyło się w liceach ogólnokształcących – 24,9 tys., dalsze 3,8 tys. uczniów uczyło się w liceach profilowanych. 20,2 tys. uczniów uczęszczało do techników oraz 5,9 tys. – do zasadniczych szkół zawodowych.

Liczba uczniów kształcących się na poziomie ponadgimnazjalnym zmniejszyła się o 1,5 tys. osób (o 2,6%). Spowodowane to było głównie wkraczaniem do szkół roczników niżu

⁹ *Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego 2008*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2008, s.163 i nast.

demograficznego. W porównaniu do poprzedniego roku szkolnego zmniejszyła się liczba uczniów liceów ogólnokształcących (o 2,2%) oraz liczba uczniów w liceach profilowanych (aż o 31,2%). Po początkowym wzroście zainteresowania edukacją w liceach profilowanych, również dających szansę zdobycia świadectwa maturalnego, uczniowie oraz ich rodzice zweryfikowali swoje aspiracje oraz możliwości podłożenia wymogom programu nauczania. Zwiększyła się natomiast liczba uczniów kształcących się w zasadniczych szkołach zawodowych (o 5,7%) oraz uczniów techników (o 3,8%).

Zmniejsza się liczba słuchaczy kształcących się w szkołach policealnych. W roku szkolnym 2007/08 szkolnictwo policealne obejmowało 11,2 tys. uczniów (o 7,4% mniej niż w poprzednim roku szkolnym). Zmniejsza się zainteresowanie kształceniem na kierunkach społecznych, informatycznych, medycznych, opieki społecznej, ochrony i bezpieczeństwa oraz w zakresie usług transportowych. Rośnie natomiast na kierunkach pedagogicznych, ekonomicznych i administracyjnych, inżynieryjno-technicznych, architektury i budownictwa, rolniczych oraz w zakresie usług dla ludności.

W latach 2005-2008 w regionie obserwowany jest wzrost wartości współczynnika skolaryzacji, wskazującego na dostępność systemu kształcenia oraz skłonność do kształcenia zarówno w ramach kształcenia formalnego, jak też różnych form kształcenia ustawicznego. Wzrastają aspiracje społeczeństwa w zakresie kształcenia na coraz wyższych poziomach.

W analizowanym okresie spadło zainteresowanie oraz pogorszyła się ogólnie dostępność do kształcenia na poziomie zasadniczym zawodowym, będąca wynikiem reformy edukacji (Tabela nr 3). W ostatnim czasie daje się jednak zauważyć tendencje do odbudowy szkolnictwa zawodowego.

Tabela nr 3

Współczynnik skolaryzacji brutto w latach 2005/2006-2007/2008

Wskaźnik	Rok szkolny 2005/06 (w %)	Rok szkolny 2006/07 (w %)	Rok szkolny 2007/08 (w %)
Wychowanie przedszkolne (6-latki)	-	96,2	92,4
Szkoły podstawowe	97,2	96,7	96,0
Szkoły gimnazjalne	99,1	99,0	98,5
Szkoły zasadnicze zawodowe	10,2	10,2	11,1
Szkoły licealne ogólnokształcące	55,2	56,4	56,1
Szkoły techniczne i licea profilowane	51,9	48,5	46,6
Szkoły policealne	17,8	19,6	19,0
Szkoły wyższe	41,4	41,6	41,7

Źródło: *Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego 2006, 2007, 2008*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok.

Wartość współczynnika skolaryzacji brutto uzależniona jest z jednej strony od liczby osób uczących się na danym poziomie kształcenia, z drugiej od liczby ludności w wieku odpowiadającym danemu poziomowi nauczania. W ostatnich latach obserwowany jest już, co uznać należy za rezultat niżu demograficznego, ustawiczny spadek liczby uczniów oraz absolwentów szkół podstawowych. W województwie podlaskim, porównując rok szkolny 2007/08 z rokiem 2005/06, liczebność uczniów zmniejszyła się o 9,4 tys. osób. W konsekwencji, w kolejnych latach obserwowany będzie ciągły spadek liczby osób, pobierających naukę na kolejnych szczeblach systemu kształcenia.

Zmienia się struktura wykształcenia ludności województwa podlaskiego. Niestety, brak jest w pełni wiarygodnych danych na ten temat. Syntetyczne informacje w tym zakresie, uzyskane w drodze badań ankietowych, nie odzwierciedlają, jak się wydaje, faktycznej struktury wykształcenia społeczeństwa Podlasia.

Dostępność systemu szkolnictwa oraz wzrost aspiracji edukacyjnych społeczeństwa spowodowały podniesienie poziomu wykształcenia ludności woj. podlaskiego. Coraz więcej osób kontynuuje naukę na wyższych poziomach kształcenia. Rośnie liczba słuchaczy szkół policealnych oraz studentów studiów wyższych. Mimo ogólnie nie najlepszej kondycji kształcenia zasadniczego zawodowego, zwiększa się zainteresowanie możliwością kształcenia i na tym poziomie. Tabela nr 4 przedstawia poziom wykształcenia ludności województwa podlaskiego w latach 2006-2008.

Tabela nr 4

Ludność województwa podlaskiego w wieku 15 lat i więcej według poziomu wykształcenia w latach 2006-2008

Poziom wykształcenia	2006 (IV kw.)		2007 r. (IV kw.)		2008 r. (IV kw.)	
	Liczba (w tys.)	%	Liczba (w tys.)	%	Liczba (w tys.)	%
Wyższe	120	13,4	139	14,5	161	16,2
Policealne i średnie zawodowe	198	22,1	214	22,4	220	22,1
Średnie ogólnokształcące	86	9,6	99	10,4	115	11,6
Zasadnicze zawodowe	178	19,9	184	19,2	186	18,7
Gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe i bez wykształcenia szkolnego	313	35,0	319	33,4	312	31,4
Ogółem:	895	100	956	100	995	100

Źródło: Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok.

Poziom wykształcenia w istotny sposób wpływa na wskaźniki rynku pracy (tabela nr 5). Osoby z wyższym wykształceniem są w znacznie lepszej sytuacji na rynku pracy, chociaż także w tej grupie wystąpił wzrost zagrożenia bezrobociem. Jednakże w grupie osób z wyższym wykształceniem stopy bezrobocia różnią się znacznie od stóp bezrobocia dla pozostałych grup. Brak kwalifikacji zwiększa ryzyko bezrobocia oraz wpływa na okres jego trwania.

Tabela nr 5

Aktywność zawodowa ludności woj. podlaskiego wg BAEL w latach 2006-2008 (IV kwartał) według poziomu wykształcenia

Poziom wykształcenia	2006	2007	2008
Współczynnik aktywności zawodowej (%)			
Wyższe	85,0	84,9	82,6
Policealne i średnie zawodowe	64,1	71,5	73,2
Średnie ogólnokształcące	38,4	47,5	53,9
Zasadnicze zawodowe	71,3	70,1	67,2
Gimnazjalne, podstawowe, niepełne podstawowe i bez wykształcenia szkolnego	26,2	25,1	22,4
Wskaźnik zatrudnienia (%)			
Wyższe	81,7	82,7	79,5
Policealne i średnie zawodowe	56,6	65,4	67,7
Średnie ogólnokształcące	33,7	44,4	49,6
Zasadnicze zawodowe	62,9	59,8	61,8
Gimnazjalne, podstawowe, niepełne podstawowe i bez wykształcenia szkolnego	22,0	23,5	20,5
Stopa bezrobocia (%)			
Wyższe	3,9	1,7	3,8
Policealne i średnie zawodowe	12,6	8,5	7,5

Średnie ogólnokształcące	12,1	8,5	8,1
Zasadnicze zawodowe	11,0	14,7	8,0
Gimnazjalne, podstawowe, niepełne podstawowe i bez wykształcenia szkolnego	15,9	6,3	8,6

Dane: Aktywność Ekonomiczna Ludności w województwie podlaskim w IV kwartale 2006, 2007, 2008, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok, marzec 2007, 2008, 2009

Bezrobotni według wykształcenia i posiadanych kwalifikacji

Większość podlaskich bezrobotnych charakteryzuje niski poziom wykształcenia i kwalifikacji bezrobotnych, co potwierdza zależności istniejące pomiędzy wykształceniem a zajmowaną pozycją na rynku pracy.

TABELA nr 6

Bezrobotni zarejestrowani w woj. podlaskim według poziomu wykształcenia w latach 2001-2008 (stan w końcu roku)

W latach 2001-2008 (stan w końcu roku)

LATA	Ogółem	z tego z wykształceniem:				
		wyższym	policealnym i średnim zawodowym	średnim ogólnokształcącym	zasadniczym zawodowym	gimnazjalnym i poniżej*
w liczbach bezwzględnych						
2001	86471	3431	20834	6193	29005	27008
2002	86074	4049	20434	6083	28323	27185
2003	81274	4478	19132	6141	25817	25706
2004	76125	4927	18379	6172	22974	23673
2005	73193	5321	17677	6430	20930	22835
2006	61773	4920	14827	5875	16502	19649
2007	48796	4036	11240	4947	12853	15720
2008	45821	4595	10418	5097	11516	14195
w odsetkach						
2001	100,0	4,0	24,1	7,2	33,5	31,2
2002	100,0	4,7	23,7	7,1	32,9	31,6
2003	100,0	5,5	23,5	7,6	31,8	31,6
2004	100,0	6,5	24,1	8,1	30,2	31,1
2005	100,0	7,3	24,1	8,8	28,6	31,2
2006	100,0	8,0	24,0	9,5	26,7	31,8
2007	100,0	8,3	23,0	10,1	26,3	32,2
2008	100,0	10,0	22,7	11,1	25,1	31,0

*w tym: do 2002r. - z wykształceniem podstawowym i niepełnym podstawowym

Źródło: WUP w Białymstoku

Największą grupę wśród zarejestrowanych stanowią osoby o wykształceniu gimnazjalnym i poniżej gimnazjalnego oraz zasadniczym zawodowym, których udział w ogólnej liczbie bezrobotnych w końcu grudnia 2008 r. wynosił odpowiednio **31,0% i 25,1%**. W ciągu 12-u miesięcy 2008 r. odsetek osób o wykształceniu poniżej średniego uległ jednak zmniejszeniu o 2,4 punktu. Zmniejszył się także odsetek osób z **wykształceniem policealnym i średnim zawodowym** – o 0,3 punktu, do poziomu 22,7%. Wzrósł natomiast, w stosunku do ogólnej liczby zarejestrowanych, odsetek bezrobotnych z **wyższym wykształceniem** – o 1,7 punktu, do wysokości 10,0%. Wyższy był też – o 1,0 punktu odsetek bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, kształtując się na poziomie 11,1%.

Jednakże jak wynika z powyższego zestawienia, łączny udział osób z najniższymi poziomami wykształcenia (zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i poniżej) systematycznie zmniejsza się; na przestrzeni lat 2001-2008 nawet o 8,6 punktu proc. – od 64,7% w końcu 2001r. do 56,1% w końcu 2008r. Jednocześnie w populacji podlaskich bezrobotnych

zwiększa się udział osób bez żadnych kwalifikacji zawodowych, tj. absolwentów liceów ogólnokształcących (z 7,2% w końcu 2001r. do 11,1% w końcu 2008r.). Najmniej bezrobotnych to absolwenci wyższych uczelni (4,6 tys. osób – 10,0%), jednak procent bezrobotnych specjalistów niepokojąco zwiększa się (w 2001r. wynosił zaledwie 4,0%).

3.2. Rynek usług edukacyjnych

3.2.1 Kształcenie ustawiczne dorosłych w szkołach.

Zgodnie z ustawą o systemie oświaty¹⁰ przez kształcenie ustawiczne należy rozumieć kształcenie w szkołach dla dorosłych, a także uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych. Kształcenie ustawiczne w ramach systemu oświaty jest organizowane i prowadzone w:

- szkołach dla dorosłych,
- placówkach kształcenia ustawicznego, placówkach kształcenia praktycznego oraz ośrodkach dokształcania i doskonalenia zawodowego, umożliwiające uzyskanie i uzupełnienie wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych.

Ponadto kształcenie ustawiczne może być realizowane na tzw. zasadach komercyjnych lub na zasadach wynikających z innych przepisów.¹¹

Na szczeblu krajowym za koordynację prac w zakresie kształcenia ustawicznego (edukacji dorosłych) odpowiedzialny jest Minister Edukacji Narodowej, który współpracuje w określonym obszarze kształcenia z innymi ministrami, m.in.: pracy, gospodarki, kultury oraz zdrowia.

Szkoły publiczne dla dorosłych są organizowane i prowadzone przez jednostki administracji centralnej (rządowej) i jednostki samorządu terytorialnego. Minister Edukacji Narodowej może zakładać i prowadzić publiczne placówki kształcenia ustawicznego o zasięgu ogólnokrajowym.

Szkoły niepubliczne są organizowane i prowadzone przez osoby prawne i fizyczne (np. organizacje społeczne i stowarzyszenia).

Kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych jest organizowane przez szkoły, pracodawców, organizacje społeczne i stowarzyszenia, organizacje wyznaniowe. Udział osób dorosłych w kształceniu ustawicznym w formach pozaszkolnych charakteryzuje niski relatywnie (w stosunku do innych krajów UE) współczynnik uczestnictwa.

Kształcenie dorosłych w formach szkolnych odbywa się w szkołach podstawowych, gimnazjach, szkołach zasadniczych oraz średnich, policealnych i wyższych.

Szkoły dla dorosłych

Szkoły dla dorosłych umożliwiają podniesienie formalnego wykształcenia po spełnieniu obowiązku szkolnego (w Polsce po ukończeniu 18 lat). W ostatnim okresie wyraźnie wzrosła liczba szkół średnich dla dorosłych, co można wiązać z większą świadomością osób na rynku pracy co do roli wykształcenia i konieczności podwyższania poziomu wykształcenia (Tabela nr 7).

⁹ art. 3 pkt. 17 Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2004r. Nr 256, poz. 2572).

¹¹ Uczenie się dorosłych, Przegląd tematyczny, MGiP, Warszawa 2005

Tabela nr 7

Szkoły dla dorosłych wg. poziomu kształcenia w roku szkolnym 2005/2006-2007/2008

Rodzaj szkoły	2005/2006	2006/2007	2007/2008
	Liczba szkół dla dorosłych		
Ogółem	154	168	156
Gimnazjum	4	4	2
Zasadnicza zawodowa	2	2	2
Liceum ogólnokształcące	95	109	109
Licea profilowane	3	3	1
Technika	50	50	42

* łącznie z uzupełniającymi liceami ogólnokształcącymi i technikami uzupełniającymi.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Oświata i wychowanie 2006, 2007, 2008.

Liczba szkół dla dorosłych odzwierciedlała zapotrzebowanie na tę formę kształcenia. W porównaniu do innych rodzajów szkół największym zainteresowaniem cieszyły się licea ogólnokształcące, natomiast znacznie spadła liczba słuchaczy w technikach (Tabela nr 8).

Tabela nr 8

Liczba uczniów i słuchaczy szkół dla dorosłych kształcących się w formie dziennej, wieczorowej i zaocznej w roku szkolnym 2005/2006-2007/2008

Rodzaj szkoły	2005/2006	2006/2007	2007/2008
	Liczba uczniów w szkołach dla dorosłych		
Ogółem	10392	9431	8473
Gimnazjum	226	208	72
Zasadnicza zawodowa	29	34	33
Liceum ogólnokształcące	7123	6963	6614
Licea profilowane	235	232	153
Technika	2779*	1994*	1601*

* łącznie z uzupełniającymi liceami ogólnokształcącymi i technikami uzupełniającymi.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Oświata i wychowanie 2006, 2007, 2008.

Słuchacze szkół dla dorosłych najczęściej kształcili się w trybie wieczorowym i zaocznym (tabela nr 9). Sytuacja ta może wynikać z faktu, iż znaczna część osób pracujących uzupełnia swoje kwalifikacje w ramach nauki w szkołach dla dorosłych mając na uwadze wymagania stawiane przez rynek pracy i coraz większą świadomość o konieczności kształcenia.

Tabela nr 9

Uczniowie i słuchacze w szkołach dla dorosłych wg. form kształcenia w roku szkolnym 2007/2007-2007/2008

Rodzaj szkoły	2005/2006			2006/2007			2007/2008		
	Uczniowie i słuchacze								
	dz	w	z	dz	w	z	dz	w	z
Gimnazjum	-	-	-	-	-	-	72	-	-
Zasadnicza zawodowa	-	-	29	-		34	-	-	33
Liceum ogólnokształcące	-	23	280	-	-	-	130	206	6278
Licea profilowane	-	2985		-	32	200	-	-	153
Technika				-	89	1905	-	118	1483

dz – dzienne, w – wieczorowe, z – zaoczne

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Oświata i wychowanie 2006, 2007, 2008.

Szkoły wyższe

Z początkiem lat dziewięćdziesiątych, rozbudzone zostały aspiracje edukacyjne Polaków (w tym również mieszkańców Podlasia), prowadząc do znaczącego wzrostu liczby osób korzystających z kształcenia na poziomie wyższym. Aktualnie w województwie podlaskim funkcjonuje 19 szkół wyższych. W latach 2000/01-2007/08 w regionie przybyło łącznie 7 szkół wyższych. W roku akademickim 2007/08 na terenie woj. podlaskiego kształciło się 53,4 tys. studentów, o 458 osób mniej niż przed rokiem. W strukturze kierunków kształcenia występuje większe zainteresowanie kierunkami humanistycznymi.

Inaczej niż w latach poprzednich, w roku akademickim 2007/08 zmniejszyła się liczba studentów szkół wyższych. Nadal jednak wykształcenie wyższe traktowane jest jako korzystniejsza perspektywa zawodowa. W roku akademickim 2007/08 na terenie woj. podlaskiego działało 19 wyższych uczelni, na których kształciło się 53,4 tys. studentów, tj. o 0,8% mniej niż przed rokiem. Spośród podlaskich studentów najwięcej, bo 26,8% kształciło się na Uniwersytecie w Białymstoku (14,3 tys. osób). Na Politechnice Białostockiej kształciło się 22,8% ogółu studentów (12,2 tys. osób). Akademia Medyczna, jedna z najstarszych uczelni województwa, kształciła 7,8% ogółu podlaskich studentów (4,2 tys. osób).

Tabela nr 10

Liczba studentów szkół wyższych w roku szkolnym 2005/2006-2007/2008

Rodzaj uczelni	2005/2006	2006/2007	2007/2008
	Liczba studentów szkół wyższych		
Ogółem	53306	53905	53447
Uniwersytety	13248	13907	14306
Wyższe szkoły techniczne	13706	12623	12192
Wyższe szkoły rolnicze	1675	1695	1685
Wyższe szkoły ekonomiczne	10591	9730	8830
Wyższe szkoły pedagogiczne	952	1470	1841
Akademie medyczne	3707	3928	4150
Wyższe szkoły zawodowe	3097	4514	5190
inne	6330	6038	5253

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Oświata i wychowanie 2006, 2007, 2008.

Szkoły wyższe oferują kształcenie w systemie stacjonarnym (dziennym) lub niestacjonarnym (wieczorowym, zaocznym, eksternistycznym). Znaczna część studentów kształci się w systemie niestacjonarnym (tabela nr 11). Wynikać to może z faktu, iż znaczna część osób pracujących traktuje studia wyższe jako uzupełnienie kwalifikacji wymaganych na danym stanowisku pracy. Nie bez znaczenia są również koszty kształcenia, które wymuszają podejmowanie pracy w celu opłacenia studiów.

Tabela nr 11

Studenci wg. form kształcenia w roku szkolnym 2005/2006-2007/2008

Rodzaj uczelni	2005/2006		2006/2007		2007/2008	
	Odsetek uczących się w danej formie studiów					
	stacjo- narne	niestacjo- narne	stacjo- narne	niestacjo- narne	stacjo- narne	niestacjo- narne
Ogółem	24047	29259	24463	29442	24404	29043
Uniwersytety	6496	6752	6898	7009	7385	6921
Wyższe szkoły techniczne	8037	5669	7920	4703	7909	4283
Wyższe szkoły rolnicze	386	1289	337	1358	318	1367
Wyższe szkoły ekonomiczne	2709	7882	2355	7375	1694	7136

Wyższe szkoły pedagogiczne	157	795	200	1270	200	1641
Akademie medyczne	2911	796	3061	867	3289	861
Wyższe szkoły zawodowe	1316	1781	1937	2577	2205	2985
inne	2035	4295	1755	4283	1404	3849

stacjonarne – dzienne, niestacjonarne – wieczorowe, zaoczne, eksternistyczne.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Oświata i wychowanie 2006, 2007, 2008.

W roku akademickim 2006/07 podlaskie uczelnie wyższe ukończyło 11,8 tys. absolwentów, tj. o 10,1% więcej niż w poprzednim roku. Wśród ogółu absolwentów uczelni wyższych, przeważały osoby kończące studia niestacjonarne – 54,3%. W woj. podlaskim istnieje szeroka oferta szkolnictwa prywatnego alternatywnego w stosunku do placówek państwowych – 2,2 tys. absolwentów ukończyło prywatne wyższe szkoły ekonomiczne.

Formą kształcenia ustawicznego są studia podyplomowe organizowane przez publiczne i niepubliczne szkoły wyższe, placówki naukowo-badawcze oraz placówki Polskiej Akademii Nauk.

3.2.2 Pozaszkolne formy kształcenia

Podnoszenie kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego w formach pozaszkolnych (z wyjątkiem studiów podyplomowych) może być prowadzone przez: publiczne i niepubliczne placówki oświatowe. Do publicznych placówek kształcenia ustawicznego należą przede wszystkim centra kształcenia ustawicznego (CKU), praktycznego (CKP) oraz ośrodki doksztalcania i doskonalenia zawodowego. CKU mogą prowadzić szkoły dla dorosłych. W roku 2008 (według danych Systemu Informacji Oświatowej z marca 2009 r.) w województwie podlaskim funkcjonowały 2 CKU, w skład których wchodziły szkoły oraz 20 CKU, które oferowały tylko formy pozaszkolne. Ponadto na terenie województwa funkcjonowało 25 niepublicznych placówek kształcenia ustawicznego i praktycznego, 11 CKP oraz 37 ośrodków doksztalcania i doskonalenia zawodowego.

Centra Kształcenia Ustawicznego oferują szkolne i pozaszkolne formy kształcenia. Do form szkolnych należą szkoły wieczorowe i zaoczne dla dorosłych. Do form pozaszkolnych: kursy i egzaminy kwalifikacyjne na uzyskanie tytułu zawodowego (np. robotnika wykwalifikowanego), kursy przygotowujące do egzaminów eksternistycznych w zakresie liceum ogólnokształcącego dla dorosłych w systemie dziennym i zaocznym, techników i liceów zawodowych. W CKU można odbyć także kursy wyuczające i przygotowujące do zawodu oraz kursy doskonalące i aktualizujące wiedzę. Ośrodki doksztalcania i doskonalenia zawodowego prowadzą doksztalcenie młodocianych pracowników oraz realizują zadania z zakresu doskonalenia zawodowego dorosłych. Natomiast celem Centrów Kształcenia Praktycznego (CKP) jest praktyczne przygotowanie do zawodu w określonych specjalnościach (np. elektrycznych, informatycznych). Organizują też zajęcia praktyczne i praktyki zawodowe uczniów średnich szkół zawodowych oraz praktyki studenckie. Zajmują istotne miejsce w strukturze edukacji zawodowej, zapewniają odpowiednie warunki dydaktyczne, techniczne i kadrowe do pełnej realizacji podstawy programowej kształcenia w zawodzie.

Kursy i szkolenia mogą być również organizowane przez niepubliczne, niedochodowe instytucje szkoleniowe, w tym stowarzyszenia, fundacje, spółki, spółdzielnie oraz osoby prawne i fizyczne, prowadzące działalność oświatową.

Brak jest w województwie podlaskim danych, które w pełni charakteryzowałyby usługi edukacyjne oferowane przez podmioty na zasadach komercyjnych.

Rejestr instytucji szkoleniowych

Od 1 grudnia 2004r. w wojewódzkich urzędach pracy, w oparciu o przepisy ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy¹², prowadzony jest rejestr instytucji szkoleniowych, który spełnia rolę narzędzia mającego wpływ na upowszechnianie, zwiększanie dostępności i poprawę jakości usług szkoleniowych. Instytucje szkoleniowe oferujące szkolenia dla osób bezrobotnych i poszukujących pracy mogą uzyskać zlecenie finansowane ze środków publicznych na prowadzenie szkoleń po uzyskaniu wpisu do rejestru instytucji szkoleniowych.

Liczba instytucji szkoleniowych wpisanych do Rejestru Instytucji Szkoleniowych w województwie podlaskim od roku 2006 systematycznie wzrasta, od 249 do obecnie 317 instytucji szkoleniowych, gdzie zdecydowanie przeważają instytucje niepubliczne, a formą organizacyjną występującą najczęściej jest osoba fizyczna lub stowarzyszenie, fundacja, spółka oraz inna osoba prawna, które stanowią w sumie ponad 80% wszystkich form organizacyjnych. Ponadto najczęstszą formą oferowanego kształcenia na przestrzeni ostatnich trzech lat w województwie są kursy, następnie warsztaty szkoleniowe, seminaria i konferencje oraz praktyki, staże i przygotowanie zawodowe. Instytucję posiadającą akredytację lub znak jakości stanowią ok. 20% wszystkich instytucji szkoleniowych w regionie, a ok. 30% instytucji jest dodatkowo wpisanych do ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego.

Tabela nr 12

Instytucje szkoleniowe wpisane do RIS w latach 2006-2008 – zestawienie wybranych danych

Zakres	2006	2007	2008
Liczba inst. szkoleniowych łącznie z oddziałami i filiami	249	301	317
w tym publiczne	22	28	27
Inst. szk. posiadające akredytację lub znak jakości	53	59	63
Inst. szk. wpisane do ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego	89	96	97
Najczęściej oferowane formy kształcenia:			
kursy	241	289	301
warsztaty szkoleniowe	137	170	180
seminaria, konferencje	128	153	158
praktyki, staże, przygot. zaw.	98	119	133
Liczba osób bezrobotnych i poszukujących pracy, którym udzielono pomocy w zatrudnieniu	1464	1707	1592
Liczba osób przeszkolonych bezrobotnych i poszukujących pracy w układzie wojewódzkim razem	14062	14916	14781
W podziale na:			
na zlecenie urzędu pracy	6049	6217	6237
ind. zlecenie osoby bezr.	4141	4259	4188
zlecenie innych inst. lub org.	5114	5227	5392

Źródło: Raporty DRP dla instytucji szkoleniowych w okresie od 01.01.2006-31.12.2006, od 01.01.2007-31.12.2007, od 01.01.2008-31.12.2008, Rejestr Instytucji Szkoleniowych.

¹² Dz.U. z 2008 r. Nr 69 poz. 415 z późn. zm.

Liczba osób bezrobotnych i poszukujących pracy, które uzyskały zatrudnienie lub inną pracę zarobkową po ukończeniu szkolenia wynosi odpowiednio 1464 osób w 2006 roku, 1707 w 2007 i 1592 w roku 2008.

Utrzymuje się liczba osób bezrobotnych i poszukujących pracy, którym udzielono pomocy w zatrudnieniu i wynosi niecałe 15 tys. Najwięcej osób z tej grupy szkoli się na zlecenie urzędu pracy, następnie na zlecenie innych instytucji lub organizacji, a najmniej na indywidualne zlecenie osoby bezrobotnej. W województwie podlaskim najczęściej organizowane są szkolenia z tematów, które tradycyjnie już utrzymują się na pierwszych lokatach, są to: usługi transportowe, w tym kursy prawa jazdy, inne obszary szkoleń, informatyka i wykorzystanie komputerów oraz rachunkowość, księgowość, bankowość, ubezpieczenia, analiza inwestycyjna, następnie technika i handel artykułami technicznymi oraz rozwój osobowościowy i kariery zawodowej, a w 2006 roku popularny był dodatkowo obszar zarządzania i administrowania.

Akredytacja placówek prowadzących kształcenie ustawiczne

Akredytację placówek kształcenia ustawicznego wprowadzono w 2004 r. rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 grudnia 2003 r. w sprawie akredytacji placówek i ośrodków prowadzących kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych¹³. Placówki kształcenia ustawicznego, ośrodki doksztalcania i doskonalenia zawodowego (publiczne i niepubliczne) oraz podmioty prowadzące działalność oświatową na zasadach określonych w przepisach o swobodzie działalności gospodarczej¹⁴ mogą ubiegać się o akredytację kuratora oświaty, potwierdzającą spełnienie ustalonych wymagań i przyjętych kryteriów jakości. W województwie podlaskim wg stanu na 25 maja 2008r. akredytację posiadało 17 placówek. Większość placówek jest zlokalizowanych w Białymstoku.

3.2.3 Szkolenia pracowników w przedsiębiorstwach w województwie podlaskim.

W proces kształcenia ustawicznego zaangażowani są również przedsiębiorcy. Przedsiębiorstwa, chcąc pozostać konkurencyjnymi na rynku muszą rozwijać i kształcić swoje kadry. Jednocześnie szkolenie i rozwój pracowników stają się coraz bardziej doceniane przez nowoczesne firmy jako działalność nie tylko potrzebna firmie ale i niezbędna. Z badania¹⁵ przeprowadzonego w 2007 r. w województwie podlaskim wynika, podlascy przedsiębiorcy stosunkowo chętnie wysyłają pracowników na szkolenia. Odsetek przedsiębiorstw kierujących pracowników na szkolenia wyniósł 42,0% (z wyłączeniem szkoleń obowiązkowych, takich jak BHP). Pracownicy badanych zakładów najczęściej uczestniczyli w szkoleniach z zakresu: prawa pracy, nowelizacji ustaw oraz kadr i płac (18,3% wskazań), profesjonalnych technik sprzedaży i obsługi klienta (17,6% wskazań) oraz księgowości i finansów (16,5% wskazań).

Najczęstszą przyczyną nie kierowania pracowników na szkolenia był ich wysoki koszt, 44,4% respondentów uważało bowiem, że szkolenia są za drogie. Niestety, aż 39,9% nie

¹³ Dz.U. Nr ..., poz.

¹⁴ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn. Dz.U. z 2007 r. Nr 155 poz. 1095 ze zm.)

¹⁵ Dynamika i potrzeby regionalnego rynku pracy w opinii podlaskich przedsiębiorców, WUP w Białymstoku, Białystok, 2007.

widziało potrzeby szkolenia pracowników, a 20,9% nie kierowało pracowników na szkolenia, ponieważ nie było szkoleń odpowiadających potrzebom firmy.

Pracownicy najczęściej podnosili kwalifikacje na kursach (szkolenia, seminaria) - taką odpowiedź wybrało aż 70,6% respondentów. W ramach studiów wyższych kształcili się pracownicy 35,4% badanych firm, a na studiach podyplomowych - 17,5%. Prawie co dziesiąty respondent podał także inne formy podnoszenia kwalifikacji pracowników, wśród których najczęstsze było: zdobywanie doświadczenia/umiejętności praktycznych - 34,0%, samokształcenie - 34,0%, szkolenia wewnętrzne - 31,9% (tabela nr 13).

Tabela nr 13

Sposoby podnoszenia kwalifikacji przez pracowników

Odpowiedzi	Liczba wskazań	% Odpowiedzi	% respondentów wskazujących na daną odpowiedź
Kursy (szkolenia, seminaria)	355	53,0%	70,6%
Studia wyższe	178	26,6%	35,4%
Studia podyplomowe	88	13,1%	17,5%
Inne	49	7,3%	9,7%
Razem	670	100,0%	133,2%

*Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wybrać do trzech odpowiedzi jednocześnie.

Najpopularniejszą formą wsparcia udzielanego pracownikom, chcącym podwyższyć swoje kwalifikacje było wsparcie finansowe w zakresie doksztalcania (59,4% udzielonych odpowiedzi). Wśród innych form wsparcia udzielanych pracownikom najczęściej udzielaną dopowiedzią były bezpłatne urlopy szkoleniowe, stanowiły one połowę innych odpowiedzi.

Pracodawcy byli zainteresowani wzrostem kwalifikacji swoich pracowników. Spośród ankietowanych zakładów, aż 41,2% planowało wysłać pracowników na szkolenia w ciągu najbliższego roku. Pracodawcy byli najbardziej zainteresowani wysłaniem swoich pracowników na szkolenia o następującej tematyce: rachunkowość, księgowość, bankowość i ubezpieczenia (20,1%); sprzedaż, marketing, obsługa klienta i kasy fiskalnej (16,9%); zastosowanie nowoczesnych technologii w przemyśle/budownictwie (11,5%). Duża liczba szkoleń dotyczyła szkoleń ściśle zawodowych, związanych z rodzajem prowadzonej działalności.

Na uwagę zasługuje dosyć wysoki poziom wykształcenia kadry zatrudnionej w badanych zakładach. Aż 73% pracowników posiadało bowiem wykształcenie policealne i średnie, a 8% to absolwenci wyższych uczelni. Natomiast wykształcenie zasadnicze zawodowe posiadało 17% pracowników.

4. Kształcenie ustawiczne w aspekcie publicznych służb zatrudnienia.

Publiczne służby zatrudnienia, w skład których wchodzi wojewódzkie i powiatowe urzędy pracy realizujące zadania samorządu terytorialnego w zakresie polityki rynku pracy, realizują zadania w zakresie kształcenia ustawicznego poprzez zwiększenie dostępności do informacji o kształceniu, szkoleniach, podnoszenie kwalifikacji i wsparcie samorozwoju osób bezrobotnych i poszukujących pracy.

Na Podlasiu działa Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku wraz z wydziałami zamiejscowymi WUP – Oddziałem Terenowym w Suwałkach i Oddziałem Terenowym w Łomży oraz czternaście Powiatowych Urzędów Pracy. System organów zatrudnienia ma charakter samorządowy, a jego istotną cechą jest niezależność każdej jednostki organizacyjnej. Głównym źródłem finansowania PSZ jest Fundusz Pracy. Ze środków Funduszu Pracy finansowane są między innymi zasiłki dla bezrobotnych, staże, stypendia za okres nauki, dodatki aktywizacyjne, świadczenia integracyjne, programy przeciwdziałania bezrobociu, promocja i pomoc prawna zatrudnionym za granicą oraz koszty wyposażenia i działalności klubów pracy.

Do zadań WUP-u pod kątem kształcenia ustawicznego należy m.in.: współpraca na terenie województwa z powiatowymi urzędami pracy w zakresie organizacji szkoleń, przygotowania zawodowego dorosłych i staży, podział posiadanych środków Funduszu Pracy, z uwzględnieniem kierunków i priorytetów określonych w regionalnym planie działań na rzecz zatrudnienia, działania na rzecz promocji zatrudnienia, rozwoju zasobów ludzkich i aktywizacji bezrobotnych.

Do zadań w zakresie współpracy z powiatowymi urzędami pracy na rzecz kształcenia ustawicznego bezrobotnych i poszukujących pracy należy:

1. badanie popytu na kwalifikacje i umiejętności zawodowe na wojewódzkim rynku pracy i ich upowszechnianie,
2. wspieranie metodyczne działań powiatowych urzędów pracy w zakresie organizacji szkoleń, przygotowania zawodowego dorosłych i staży oraz prowadzenie analiz skuteczności oddziaływania tych instrumentów na rynek pracy,
3. prowadzenie rejestru instytucji szkoleniowych,
4. prowadzenie dialogu społecznego w zakresie polityki zatrudnienia i kształcenia ustawicznego;
5. popularyzowanie idei uczenia się przez całe życie i upowszechnianie dobrych praktyk w zakresie organizacji szkoleń, przygotowania zawodowego dorosłych i staży.

Powiatowe Urzędy Pracy wykonują zadania z zakresu promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej.

Do zadań PUP-u pod kątem edukacji ustawicznej należy m.in.:

- Udzielanie informacji o zawodach, rynku pracy oraz możliwościach szkolenia i kształcenia,
- Udzielanie porad ułatwiających wybór zawodu, zmianę kwalifikacji, podjęcie lub zmianę zatrudnienia,
- Organizacja szkoleń dla bezrobotnych i innych uprawnionych osób,
- Organizowanie staży i przygotowania zawodowego osobom bezrobotnym,
- Dofinansowanie studiów podyplomowych - na wniosek bezrobotnego.

Połowa powiatowych urzędów pracy organizuje szkolenia zlecając je tylko jednostkom zewnętrznym, a druga połowa oprócz zlecania jednostkom zewnętrznym organizuje je również we własnym zakresie. Najczęściej są to szkolenia z zakresu aktywnego poszukiwania pracy realizowane przez Kluby Pracy.

Powiatowe Urzędy Pracy przy współpracy z pracodawcami w zakresie podnoszenia kwalifikacji bezrobotnych najczęściej stosują zasady organizacji szkoleń według potrzeb zgłaszanych przez pracodawców. Potrzeby te uwzględniane są w planie rocznym lub na zasadzie umowy trójstronnej. Niektóre urzędy stosują ankiety badające zapotrzebowanie na szkolenia u pracodawców szukających osób do pracy.

Najczęściej na stanowiskach związanych z organizacją szkoleń zatrudniony jest specjalista do spraw rozwoju zawodowego z wykształceniem wyższym magisterskim. Na Podlasiu mamy ich szesnastu. Najwięcej specjalistów z tego obszaru zatrudnia PUP Białystok – czterech specjalistów i dwóch starszych inspektorów, PUP Zambrów i PUP Suwałki – po dwóch specjalistów i PUP Łomża jeden specjalista i referent ds. organizacji szkoleń. Inne stanowiska zajmujące się szkoleniami to: referent ds. szkoleń (4 osoby: PUP Grajewo oraz PUP Sokółka) oraz inspektor powiatowy (PUP Hajnówka). Natomiast PUP Siemiatycze zatrudnia jedną osobę na pół etatu jako inspektora ds. rozwoju zawodowego. Stanowiska inspektora często są powiązane z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym lub licencjatem.

4.1 Szkolenia i inne formy wsparcia bezrobotnych i poszukujących pracy w pozyskaniu nowych kwalifikacji zawodowych w latach 2006-2008.

Szkolenia stanowią ważny element kształcenia ustawicznego, czyli kształcenia przez całe życie (lifelong learning). Proces uczenia się nie kończy się na etapie edukacji szkolnej, a trwa przez całe życie i jako taki jest szansą na poszerzanie wiedzy, zdobywanie nowych kwalifikacji zawodowych oraz daje możliwość rozwijania osobowości i uczy dostosowania się do zmian zachodzących w świecie zewnętrznym.

Zgodnie z definicją przyjętą przez Komisję Europejską, ta forma zdobywania wiedzy zaliczana jest do kategorii kształcenia formalnego, prowadzonego w placówkach oświatowych i ośrodkach szkoleniowych, które kończy się uzyskaniem dyplomów i świadectw kwalifikacji.

Według definicji ustawowej¹⁶ szkolenie to pozaszkolne zajęcia mające na celu uzyskanie, uzupełnienie lub doskonalenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych lub ogólnych, potrzebnych do wykonywania pracy, w tym umiejętności poszukiwania zatrudnienia.

Zdobywanie nowych umiejętności może odbywać się również poprzez zajęcia praktyczne. Służą temu dwie aktywne formy realizowane przez urzędy pracy, a mianowicie staż i przygotowanie zawodowe w miejscu pracy. Staż oznacza nabywanie przez bezrobotnego umiejętności praktycznych do wykonywania pracy przez wykonywanie zadań w miejscu pracy bez nawiązania stosunku pracy z pracodawcą. Przygotowanie zawodowe w miejscu pracy polega natomiast na zdobywaniu nowych kwalifikacji lub umiejętności zawodowych poprzez praktyczne wykonywanie zadań zawodowych na stanowisku pracy według ustalonego programu uzgodnionego pomiędzy starostą, pracodawcą i bezrobotnym.

Realizację zadań związanych z organizacją szkoleń dla osób bezrobotnych i poszukujących pracy oraz wykorzystaniem innych usług i instrumentów rynku pracy wspierających podnoszenie kwalifikacji regulują następujące akty prawne:

- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jednolity: Dz. U. z 2008 r. Nr 69 poz. 415 z późn. zm.)
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 marca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków prowadzenia przez publiczne służby zatrudnienia usług rynku

¹⁶ Ustawa a dnia 20 kwietnia 2004r.o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst. jedn. Dz.U. z 2008r. Nr 69, poz. 415)

pracy (Dz. U. Nr 47, poz. 315), które definiuje m.in. warunki, jakie powinny spełniać powiatowe urzędy pracy, aby w sposób optymalny świadczyć usługi w zakresie organizacji szkoleń

- o Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 marca 2007 r. w sprawie standardów usług rynku pracy (Dz. U. Nr 47, poz. 314).

4.1.1 Organizacja szkoleń zawodowych

Szkolenia i przekwalifikowania dają szansę osobom bezrobotnym i innym na uzyskanie zatrudnienia poprzez zdobycie nowych, poszukiwanych na rynku pracy umiejętności lub przez podwyższenie swoich dotychczasowych kwalifikacji zawodowych w celu utrzymania miejsca pracy, a tym samym powodują zwiększenie aktywności zawodowej tych osób.

Osoby zainteresowane (bezrobotni, osoby pobierające rentę szkoleniową, żołnierze rezerwy) kierowane są na szkolenia zawodowe w przypadku braku kwalifikacji zawodowych, konieczności zmiany lub uzupełnienia kwalifikacji w związku z brakiem propozycji odpowiedniego zatrudnienia, utratą zdolności do wykonywania pracy w dotychczas wykonywanym zawodzie. Szkolenie może trwać do 12 miesięcy, a w przypadku osób bez kwalifikacji zawodowych nawet do 24 miesięcy. Osoby bezrobotne mogą być kierowane na szkolenia grupowe organizowane przez powiatowy urząd pracy bądź na wskazane przez siebie szkolenie indywidualne.

W okresie odbywania szkolenia skierowanemu bezrobotnemu przysługuje dodatek szkoleniowy w wysokości 20% zasiłku dla bezrobotnych.

4.1.1.1 Uczestnictwo w szkoleniach organizowanych przez powiatowe urzędy pracy

W latach 2006-2008 na szkolenia i przekwalifikowania organizowane przez powiatowe urzędy pracy woj. podlaskiego zostało skierowanych łącznie 12458 osób bezrobotnych i poszukujących pracy. Liczba osób skierowanych na szkolenia i przekwalifikowania zwiększyła się w ciągu analizowanych trzech lat o ponad 16%. Szkolenie ukończyło 96% uczestników (11955 osób). Wskaźnik udziału osób bezrobotnych w szkoleniach rośnie i wynosił od 5,8% w 2006r. do 9,4% ogółu bezrobotnych pozostających w rejestrach urzędów pracy w 2008r. Dla porównania, wartość tego wskaźnika dla całego kraju kształtowała się na poziomie od 5,5% do 9,6%.

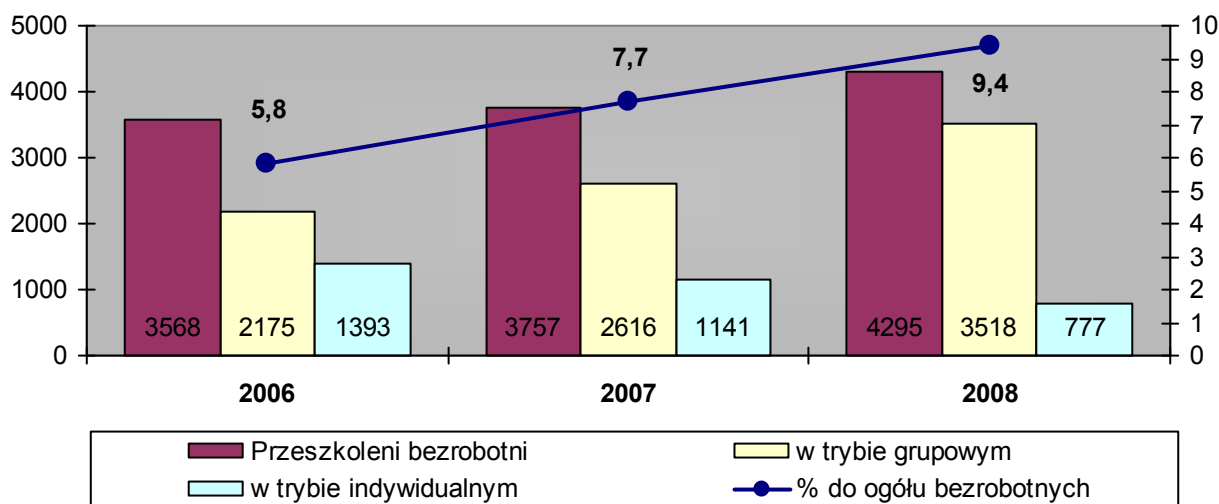
Tab. 1 Uczestnictwo osób bezrobotnych i poszukujących pracy w szkoleniach organizowanych przez Powiatowe Urzędy Pracy w latach 2006-2008

Wyszczególnienie	2006	2007	2008
Liczba osób, które rozpoczęły szkolenie, w tym:	3841	4150	4467
▪ bezrobotni	3725	4023	4352
▪ poszukujący pracy	116	123	108
Liczba osób, które ukończyły szkolenie, w tym:	3681	3869	4405
▪ bezrobotni, w tym:	3568	3757	4295
- przeszkoleni w trybie grupowym	2175	2616	3518
- przeszkoleni w trybie indywidualnym	1393	1141	777

- w tym przeszkoleni w ramach szkoleń częściowo sfinansowanych	290	116	2
% udział przeszkolonych wśród ogółu bezrobotnych	5,8%	7,7%	9,4%
▪ poszukujący pracy	113	109	102

Źródło: Zał. 4 do Sprawozdania o rynku pracy MPiPS-01 „Poradnictwo zawodowe, kluby pracy, szkolenie bezrobotnych i poszukujących pracy” za lata 2006-2008

Wykres 1. Szkolenia bezrobotnych w woj. podlaskim w latach 2006-2008

Większość uczestników szkoleń zdobywa kwalifikacje i umiejętności w ramach szkoleń grupowych, których tematyka jest wyznaczana przez urząd pracy, a które realizowane są przez zakontraktowaną instytucję szkoleniową. Udział osób przeszkolonych w ramach szkoleń grupowych wśród ogółu uczestników szkoleń rośnie i w latach 2006-2008 wahał się od 61% do 82%. Zmniejsza się natomiast liczba osób kierowanych na szkolenie indywidualne, tj. wskazane przez osobę uprawnioną, jeżeli uprawdopodobni ona, że szkolenie to zapewni uzyskanie odpowiedniej pracy lub podjęcie działalności gospodarczej, a koszt tego szkolenia nie przekroczy 200% przeciętnego wynagrodzenia, mimo że ta forma szkoleń jest bardziej efektywna. Udział osób bezrobotnych szkolących się w trybie indywidualnym w ogólnej liczbie uczestników szkoleń zmniejszył się na przestrzeni analizowanych lat dwukrotnie i wynosił od 39% w 2006r. do 18% w 2008r.

Istnieje również możliwość uzyskania częściowego sfinansowania z Funduszu Pracy kosztów szkolenia, jeżeli skierowanie na to szkolenie nastąpiło na prośbę bezrobotnego albo organizacji lub instytucji pokrywającej część kosztów tego szkolenia. Liczba osób bezrobotnych korzystających z tej formy wsparcia zmniejszyła się drastycznie (z 290 osób przeszkolonych w 2006r. do 2 osób w 2008r.).

Tab. 2 Efektywność zatrudnieniowa szkoleń organizowanych przez powiatowe urzędy pracy w latach 2006-2008

Wyszczególnienie	2006		2007		2008	
	liczba osób	efektywność w %	liczba osób	efektywność w %	liczba osób	efektywność w %
Osoby, które podjęły pracę w trakcie lub w okresie do 3 miesięcy od ukończenia szkolenia, z tego:	1806	49,1	1942	50,2	1738	39,5
▪ bezrobotni, w tym:	1779	49,9	1932	51,4	1727	40,2
- przeszkoleni w trybie grupowym	680	31,3	1278	48,9	1192	33,9
- przeszkoleni w trybie indywidualnym	920	66,0	588	51,5	387	49,8
- w tym przeszkoleni w ramach szkoleń częściowo sfinansowanych	180	62,1	46	39,7	2	100,0
▪ poszukujący pracy	27	23,9	10	9,1	11	10,8

Źródło: Zał. 4 do Sprawozdania o rynku pracy MPiPS-01 „Poradnictwo zawodowe, kluby pracy, szkolenie bezrobotnych i poszukujących pracy” za lata 2006-2008

Efektywność zatrudnieniowa szkoleń, tj. procentowy udział uczestników szkoleń, którzy podjęli pracę w trakcie szkolenia lub w okresie do trzech miesięcy po ukończeniu szkolenia w liczbie kończących szkolenie, zmniejsza się i w 2008r. wyniosła 39,5%. Większą efektywnością odznaczały się szkolenia indywidualne, chociaż zmniejsza się liczba osób przeszkolonych w tym trybie.

4.1.1.2 Struktura osób bezrobotnych i poszukujących pracy uczestniczących w szkoleniach organizowanych przez powiatowe urzędy pracy

Tab. 3 Struktura uczestników szkoleń według płci

Wyszczególnienie	2006	2007	2008
<i>w liczbach</i>			
Osoby, które ukończyły szkolenie, w tym:	3681	3869	4405
▪ kobiety	1443	1540	1931
▪ mężczyźni	2238	2329	2474
<i>w %</i>			
Osoby, które ukończyły szkolenie, w tym:	100,0	100,0	100,0
▪ kobiety	39,2%	40,0%	43,8%
▪ mężczyźni	60,8%	60,0%	56,2%

Źródło: Zał. 4 do Sprawozdania o rynku pracy MPiPS-01 „Poradnictwo zawodowe, kluby pracy, szkolenie bezrobotnych i poszukujących pracy” za lata 2006-2008

Na przestrzeni ostatnich trzech lat zwiększyła się aktywność zarówno kobiet, jak i mężczyzn w zdobywaniu nowych kwalifikacji i umiejętności. W strukturze uczestników szkoleń przeważają mężczyźni, jednakże ich udział z roku na rok zmniejsza się. W 2008r. stanowili oni ponad 56% osób przeszkolonych przez urzędy pracy (wobec niespełna 44% kobiet).

Tab. 4 Struktura uczestników szkoleń według wieku

Wyszczególnienie	2006	2007	2008
<i>W liczbach</i>			
Osoby, które ukończyły szkolenie, w tym wg wieku:	3681	3869	4405
▪ 18-24 lata	1419	1208	1196
▪ 25 – 34 lata	1174	1258	1460
▪ 35 – 44 lata	559	716	775
▪ 45 i więcej	529	687	974
<i>W %</i>			
Osoby, które ukończyły szkolenie, w tym wg wieku:	100,0	100,0	100,0
▪ 18-24 lata	38,5%	31,2%	27,2%
▪ 25 – 34 lata	31,9%	32,5%	33,1%
▪ 35 – 44 lata	15,2%	18,5%	17,6%
▪ 45 i więcej	14,4%	17,8%	22,1%

Źródło: Zał. 4 do Sprawozdania o rynku pracy MPiPS-01 „Poradnictwo zawodowe, kluby pracy, szkolenie bezrobotnych i poszukujących pracy” za lata 2006-2008

Aktywność osób bezrobotnych i poszukujących pracy uczestniczących w szkoleniach rośnie wraz z wiekiem. Jest to częściowo wynik polityki publicznych służb zatrudnienia, zwracających szczególną uwagę na aktywizację osób bezrobotnych w starszym wieku, zwłaszcza grupy 50+, a częściowo wiąże się z poprawą sytuacji na rynku pracy i zwiększonym odpływem z rejestrów bezrobotnych osób młodych. O ile w 2006r. największy udział wśród ogółu przeszkolonych miały osoby w grupie wiekowej 18-24 lata (38,5%), to w 2008 roku były to osoby w wieku 25-34 lata (ok. 33%). Na przestrzeni trzech ostatnich lat zwiększył się udział starszych grup wiekowych wśród uczestników szkoleń, w największym zaś stopniu dotyczyło to osób powyżej 44 roku życia (wzrost udziału o 7,7 punktu proc.). Znacznie zmniejszył się natomiast udział osób do 24 roku życia (o 11,3 punktu proc.).

Tab. 5 Struktura uczestników szkoleń według poziomu wykształcenia

Wyszczególnienie	2006	2007	2008
<i>w liczbach</i>			
Osoby, które ukończyły szkolenie ogółem, w tym wg poziomu wykształcenia:	3681	3869	4405
▪ wyższe	478	481	610
▪ policealne i średnie zawodowe	1268	1237	1450
▪ średnie ogólnokształcące	616	605	707
▪ zasadnicze zawodowe	804	836	926
▪ gimnazjalne i poniżej	515	710	712
<i>w %</i>			
Osoby, które ukończyły szkolenie ogółem, w tym wg poziomu wykształcenia:	100,0	100,0	100,0
▪ wyższe	13,0%	12,4%	13,8%

▪ policealne i średnie zawodowe	34,5%	32,0%	32,9%
▪ średnie ogólnokształcące	16,7%	15,6%	16,1%
▪ zasadnicze zawodowe	21,8%	21,6%	21,0%
▪ gimnazjalne i poniżej	14,0%	18,4%	16,2%

Źródło: Zał. 4 do Sprawozdania o rynku pracy MPiPS-01 „Poradnictwo zawodowe, kluby pracy, szkolenie bezrobotnych i poszukujących pracy” za lata 2006-2008

Wśród ogółu uczestników szkoleń wyraźnie zaznacza się zwiększony udział dwóch grup, a mianowicie osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (ok. 33% przeszkolonych w 2008r.) oraz z wykształceniem zasadniczym zawodowym (21%). Jednocześnie udział tych grup wśród ogółu szkolonych sukcesywnie maleje. Rośnie natomiast odsetek osób z wykształceniem wyższym oraz z wykształceniem gimnazjalnym i niższym.

Generalnie, wzrost liczby uczestników szkoleń organizowanych przez urzędy pracy odnotowano na wszystkich poziomach wykształcenia.

Tab. 6 Osoby będące szczególnej sytuacji na rynku pracy, które ukończyły szkolenie

Wyszczególnienie	2006	2007	2008
<i>w liczbach</i>			
Bezrobotni, którzy ukończyli szkolenie ogółem, w tym:	3681	3869	4405
▪ osoby do 25 roku życia	1519	1258	1289
▪ długotrwale bezrobotni	1429	1407	1534
▪ kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka*)	x	x	296
▪ osoby bez kwalifikacji zawodowych, bez doświadczenia zawodowego lub bez wykształcenia średniego**)	666	1126	2823
▪ osoby powyżej 50 roku życia	219	388	513
▪ osoby samotnie wychowujące co najmniej 1 dziecko do 18 roku życia***)	77	77	250
▪ osoby, które po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia*)	x	x	34
▪ niepełnosprawni	155	132	97
<i>w %</i>			
Bezrobotni, którzy ukończyli szkolenie ogółem, w tym:	100,0	100,0	100,0
▪ osoby do 25 roku życia	41,3%	32,5%	29,3%
▪ długotrwale bezrobotni	38,8%	36,4%	34,8%
▪ kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka*)	x	x	6,7%
▪ osoby bez kwalifikacji zawodowych, bez doświadczenia zawodowego lub bez wykształcenia średniego**)	18,1%	29,1%	64,1%
▪ osoby powyżej 50 roku życia	5,9%	10,0%	11,6%
▪ osoby samotnie wychowujące co najmniej 1 dziecko do 18 roku życia***)	2,1%	2,0%	5,7%

▪ osoby, które po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia*)	x	x	0,8%
▪ niepełnosprawni	4,2%	3,4%	2,2%

Źródło: Zał. 4 do Sprawozdania o rynku pracy MPiPS-01 „Poradnictwo zawodowe, kluby pracy, szkolenie bezrobotnych i poszukujących pracy” za lata 2006-2008

*) wskazane grupy bezrobotnych zaliczono do osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy dopiero od 2008r.

**) w latach 2006-2007 w sprawozdawczości rynku pracy uwzględniano jedynie bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych

***) w latach 2006-2007 w sprawozdawczości rynku pracy uwzględniano bezrobotnych samotnie wychowujących co najmniej 1 dziecko do 7 roku życia

4.1.1.3 Obszary zawodowe szkoleń.

W latach 2006-2008 szkolenia organizowane przez powiatowe urzędy pracy skończyło ogółem prawie 12 tys. osób bezrobotnych i poszukujących pracy. Najwięcej osób zostało przeszkolonych na kursach z zakresu:

- usług transportowych (w tym na kursach z prawa jazdy) – 19,3% ogółu kończących szkolenia,
- sprzedaży, marketingu, public relations, handlu nieruchomościami – 8,2%,
- informatyki i wykorzystania komputerów – 6,8%,
- prac sekretarskich i biurowych – 5,3%,
- architektury i budownictwa – 5,1%,
- rachunkowości, księgowości, bankowości, ubezpieczeń, analizy inwestycyjnej – 4,6%.

Na przestrzeni trzech analizowanych lat najbardziej zwiększyło się zainteresowanie kursami w zakresie prac sekretarskich i biurowych, nauki aktywnego poszukiwania pracy, rachunkowości, księgowości, bankowości, ubezpieczeń, analizy inwestycyjnej oraz z zakresu informatyki i wykorzystania komputerów.

Tab. 7 Obszary zawodowe szkoleń organizowanych przez PUP w latach 2006-2008 i ich efektywność zatrudnieniowa

Obszary zawodowe szkoleń	Osoby, które ukończyły szkolenie w:					
	2006		2007		2008	
	liczba	% zatrudnionych po szkoleniu	liczba	% zatrudnionych po szkoleniu	liczba	% zatrudnionych po szkoleniu
Rozwój osobowościowy i kariery zawodowej	16	18,8	-	-	10	20,0
Szkolenie nauczycieli i nauka o kształceniu	8	62,5	7	28,6	2	50,0
Sztuka, kultura, rzemiosło artystyczne	0	-	8	75,0	16	0,0
Języki obce	193	24,9	120	37,5	99	26,3
Sprzedaż, marketing, public relations, handel nieruchomościami	369	32,2	306	34,3	311	26,4
Rachunkowość, księgowość, bankowość, ubezpieczenia, analiza inwestycyjna	155	40,0	163	40,5	235	21,3
Zarządzanie i administrowanie	119	54,6	66	84,8	57	47,4
Prace sekretarskie i biurowe	148	18,9	179	34,1	305	33,1
Informatyka i wykorzystanie komputerów	273	22,7	186	21,5	349	18,9
Technika i handel artykułami technicznymi (w tym: mechanika, metalurgia, energetyka, elektryka, elektronika, telekomunikacja, miernictwo, naprawa i konserwacja pojazdów)	47	57,4	69	49,3	44	52,3
Górnictwo i przetwórstwo przemysłowe (w	20	0,0	31	119,4	0	-

Obszary zawodowe szkoleń	Osoby, które ukończyły szkolenie w:					
	2006		2007		2008	
	liczba	% zatrudnionych po szkoleniu	liczba	% zatrudnionych po szkoleniu	liczba	% zatrudnionych po szkoleniu
tym: przemysł spożywczy, lekki, chemiczny)						
Architektura i budownictwo	169	38,5	263	46,0	177	25,4
Rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo	14	50,0	9	55,6	5	80,0
Opieka zdrowotna	40	75,0	21	66,7	49	40,8
Opieka społeczna (w tym: opieka nad osobami niepełnosprawnymi, starszymi, dziećmi, wolontariat)	27	22,2	92	16,3	80	36,3
Ochrona własności i osób	63	33,3	11	127,3	37	27,0
Ochrona środowiska	3	66,7	10	40,0	0	-
Usługi hotelarskie, turystyka i rekreacja	8	0,0	24	45,8	41	17,1
Usługi gastronomiczne	155	27,7	113	22,1	107	21,5
Usługi fryzjerskie, kosmetyczne	17	29,4	64	25,0	78	20,5
Usługi krawieckie, obuwnicze	62	33,9	58	65,5	9	55,6
Usługi stolarskie, szklarskie	21	52,4	14	85,7	24	37,5
Usługi transportowe (w tym kurs prawa jazdy)	719	54,7	818	46,3	769	41,4
Pozostałe usługi	206	43,2	184	58,7	286	28,7
Nauka aktywnego poszukiwania pracy	0	-	25	84,0	100	21,0
Inne obszary szkoleń	829	59,5	1028	62,2	1215	65,3

Źródło: Zał. 4 do Sprawozdania o rynku pracy MPiPS-01 „Poradnictwo zawodowe, kluby pracy, szkolenie bezrobotnych i poszukujących pracy” za lata 2006-2008

Wśród szkoleń organizowanych przez PUP w latach 2006-2008 największą efektywność osiągnęły szkolenia z zakresu:

- ochrony własności i osób - w 2007r. podjęło pracę 100,0% uczestników szkoleń,
- usług stolarskich, szklarskich - w 2007r. podjęło pracę 85,7% uczestników szkoleń,
- zarządzania i administrowania – w 2007r. podjęło pracę 84,8% uczestników szkoleń,
- opieki zdrowotnej - w 2006r. podjęło pracę 75,0% uczestników szkoleń,
- usług krawieckich, obuwniczych - w 2007r. podjęło pracę 65,5% uczestników szkoleń,
- szkolenia nauczycieli i nauki o kształceniu - w 2006r. podjęło pracę 62,5% uczestników szkoleń,
- techniki i handlu artykułami technicznymi - w 2006r. podjęło pracę 57,4% uczestników szkoleń,
- usług transportowych (w tym kursu prawa jazdy) - w 2006r. podjęło pracę 54,7% uczestników szkoleń.

4.1.1.4. Instytucje szkoleniowe realizujące szkolenia zakontraktowane przez powiatowe urzędy pracy

Tab. 8 Instytucje szkoleniowe realizujące szkolenia dla bezrobotnych i poszukujących pracy

Rodzaj instytucji szkoleniowej	2006 – Liczba:			2007 – Liczba:			2008 – Liczba:		
	instytucji	szkoleń	uczestników	instytucji	szkoleń	uczestników	instytucji	szkoleń	uczestników
Ogółem, z tego:	307	1775	3841	339	1989	4150	282	1213	4467
Szkoła średnia, policealna	2	6	56	12	19	85	1	2	9
Centra Kształcenia Ustawicznego, Centra Kształcenia Praktycznego	9	35	206	17	71	264	10	53	348
Ośrodek dokształcania i doskonalenia zawodowego	34	168	511	42	274	963	35	214	949
Zakład pracy	4	5	8	12	12	80	4	5	21
Stowarzyszenie, fundacja oraz inna osoba prawna	44	728	814	47	737	757	41	240	844
Osoba fizyczna	31	162	201	33	334	442	33	257	590
Specjalistyczny ośrodek szkoleniowo-rehabilitacyjny	-	-	-	3	3	4	2	3	3
Inna forma	183	671	2045	173	539	1555	156	439	1703

Źródło: Zał. 4 do Sprawozdania o rynku pracy MPiPS-01 „Poradnictwo zawodowe, kluby pracy, szkolenie bezrobotnych i poszukujących pracy” za lata 2006-2008

W 2008 roku powiatowe urzędy pracy zleciły realizację szkoleń dla bezrobotnych i poszukujących pracy 282 instytucjom szkoleniowym. Najczęściej były to: stowarzyszenia, fundacje i inne osoby prawne - 41 instytucji tego typu przeprowadziło w 2008r. 240 szkoleń dla 844 osób, ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego - 35 instytucji tego typu przeprowadziło w 2008r. 214 szkoleń dla 949 osób oraz osoby fizyczne - 33 instytucje tego typu przeprowadziły w 2008r. 257 szkoleń dla 590 osób.

Nieznaczny natomiast udział miały CKU i CKP we współpracy z powiatowymi urzędami pracy w realizacji szkoleń osób bezrobotnych i poszukujących – stanowiły one 3,5% wszystkich instytucji szkoleniowych, jakie w 2008r. prowadziły szkolenia dla osób korzystających z pomocy PUP.

Tab. 9 Struktura szkoleń organizowanych przez PUP wg czasu ich trwania

Czas trwania szkoleń	2006		2007		2008	
	Liczba szkoleń	Liczba uczestników	Liczba szkoleń	Liczba uczestników	Liczba szkoleń	Liczba uczestników
Ogółem	1775	3841	1989	4150	1213	4467
Do 1 miesiąca	756	1527	910	2095	622	2259
1-3 miesiące	933	2196	967	1850	520	2092
3-6 miesięcy	75	109	110	142	70	115
6-12 miesięcy	11	9	1	60	-	-
12-24 miesiące	-	-	1	3	1	1

Źródło: Zał. 4 do Sprawozdania o rynku pracy MPiPS-01 „Poradnictwo zawodowe, kluby pracy, szkolenie bezrobotnych i poszukujących pracy” za lata 2006-2008

W latach 2006-2008 powiatowe urzędy pracy zorganizowały 4981 szkoleń dla osób bezrobotnych i poszukujących pracy. Wśród szkoleń tych przeważały szkolenia krótkie, trwające do 1 miesiąca oraz od 1 miesiąca do 3 miesięcy. Łącznie w kursach trwających do 3 miesięcy brało udział 96% uczestników wszystkich szkoleń.

4.1.2. Staże i przygotowanie zawodowe

Staż i przygotowanie zawodowe w miejscu pracy są coraz bardziej popularną formą zdobywania lub aktualizowania doświadczenia zawodowego i dają możliwość uzupełnienia wiedzy teoretycznej zdobytej przez młodzież w trakcie nauki w szkole o zajęcia praktyczne (staże), aktualizacji kompetencji przez osoby starsze lub nabycia nowych kwalifikacji przez osoby bez kwalifikacji zawodowych.

Do odbycia u pracodawcy stażu przez okres nie przekraczający 12 miesięcy starosta może skierować bezrobotnego do 25 roku życia, jak również osobę, będącą w okresie 12 miesięcy od dnia określonego w dyplomie, świadectwie lub innym dokumencie poświadczającym ukończenie szkoły wyższej, która nie ukończyła 27 roku życia.

Starosta może również skierować bezrobotnych na okres 6 miesięcy do odbycia przygotowania zawodowego w miejscu pracy, bez nawiązywania stosunku pracy. Ta forma aktywizacji dotyczy głównie grup osób, będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy: długotrwale bezrobotnych, bezrobotnych powyżej 50 roku życia, bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych, bezrobotnych samotnie wychowujących co najmniej jedno dziecko do 7 roku życia, bezrobotnych niepełnosprawnych.

Staż i przygotowanie zawodowe w miejscu pracy odbywają się na podstawie umowy zawartej przez starostę z pracodawcą, według programu określonego w umowie. W okresie odbywania stażu oraz przygotowania zawodowego w miejscu pracy osobie bezrobotnej wypłacane jest przez starostę stypendium w wysokości kwoty zasiłku dla bezrobotnych oraz opłacana jest składka na ubezpieczenie społeczne.

4.1.2.1 Uczestnictwo w stażach i przygotowaniu zawodowym w miejscu pracy organizowanych przez powiatowe urzędy pracy

Tab. 10 Uczestnictwo osób bezrobotnych i poszukujących pracy w stażach i przygotowaniu zawodowym w miejscu pracy w latach 2006-2008

Wyszczególnienie		Osoby, które w okresie sprawozdawczym			Efektywność zatrudnienia w %
		rozpoczęły program	ukończyły program	podjęły pracę w trakcie lub w okresie do 3 m-cy po ukończeniu programu	
osoby uczestniczące w programie stażu	2006	5246	4606	2502	54,3
	2007	5147	4704	2622	55,7
	2008	5946	5025	2911	57,9
osoby uczestniczące w programie przygotowania zawodowego w miejscu pracy	2006	1188	980	543	55,4
	2007	1537	1377	757	55,0
	2008	2193	1751	921	52,6

Źródło: Zał. 6 do Sprawozdania o rynku pracy MPiPS-01 „Aktywne programy rynku pracy” za lata 2006-2008

Coraz więcej młodych osób bezrobotnych kierowanych jest do odbycia stażu. W latach 2006-2008 z tej formy aktywizacji skorzystało łącznie 14335 osób. Rośnie też jej efektywność: od 54,3% w 2006r. do 57,9% w 2008r.

Zwiększa się również liczba osób uczestniczących w programie przygotowania zawodowego w miejscu pracy, jednocześnie jednak maleje efektywność tego programu. Łącznie w analizowanym okresie udział w tej formie aktywizacji zawodowej ukończyło 4108 osób, a jej efektywność wyniosła średnio 54,1%.

4.1.2.2 Obszary zawodowe staży i przygotowania zawodowego w miejscu pracy

Tab. 11. Najpopularniejsze obszary zawodowe, w których bezrobotni odbyli program stażu w latach 2006-2008 i ich efektywność zatrudnieniowa

Najpopularniejsze obszary zawodowe	Osoby, które w:					
	2006		2007		2008	
	zakończyły staż	% zatrudnionych po stażu	zakończyły staż	% zatrudnionych po stażu	zakończyły staż	% zatrudnionych po stażu
Szkolenie nauczycieli i nauka o kształceniu	52	28,8	41	56,1	66	57,6
Sprzedaż, marketing, PR, handel nieruchomościami	650	43,8	578	48,3	686	45,0
Rachunkowość, księgowość, bankowość, ubezpieczenia, analiza inwestycyjna	268	35,8	230	54,3	202	47,5
Zarządzanie i administrowanie	68	45,6	25	72,0	26	34,6
Prace sekretarskie i biurowe	1697	35,6	2262	43,2	2334	57,2
Informatyka i wykorzystanie komputerów	63	52,4	43	65,1	59	39,0
Architektura i budownictwo	56	69,6	42	64,3	62	32,3
Opieka zdrowotna	133	57,9	127	49,6	181	52,5
Opieka społeczna (w tym: opieka nad osobami niepełnosprawnymi, starszymi, dziećmi, wolontariat)	125	36,8	99	52,5	99	42,4
Usługi gastronomiczne	131	42,0	135	48,1	129	50,4
Usługi fryzjerskie, kosmetyczne	31	32,3	59	49,2	70	41,4

Źródło: Zał. 4 do Sprawozdania o rynku pracy MPiPS-01 „Poradnictwo zawodowe, kluby pracy, szkolenie bezrobotnych i poszukujących pracy” za lata 2006-2008

Wśród staży, na które powiatowe urzędy pracy kierowały najwięcej bezrobotnej młodzieży, największą efektywność zatrudnieniową osiągnęły szkolenia z zakresu:

- architektury i budownictwa,
- zarządzania i administrowania,
- informatyki i wykorzystania komputerów,
- szkolenia nauczycieli i nauki o kształceniu,
- prac sekretarskich i biurowych,

- opieki zdrowotnej.

Tab. 12 Najpopularniejsze obszary zawodowe, w których bezrobotni odbyli przygotowanie zawodowe w miejscu pracy w latach 2006-2008 i ich efektywność zatrudnieniowa

Obszary zawodowe	Osoby, które w:					
	2006		2007		2008	
	ukończyły przygotowanie zawodowe	% zatrudnionych	ukończyły przygotowanie zawodowe	% zatrudnionych	ukończyły przygotowanie zawodowe	% zatrudnionych
OGÓŁEM, w tym w obszarach:	980	55,4	1377	55,0	1751	52,6
Sprzedaż, marketing, PR, handel nieruchomościami	130	56,2	188	55,3	178	52,2
Rachunkowość, księgowość, bankowość, ubezpieczenia, analiza inwestycyjna	21	71,4	26	73,1	37	73,0
Prace sekretarskie i biurowe	204	42,2	254	43,7	385	36,6
Architektura i budownictwo	20	25,0	14	92,9	37	48,6
Opieka zdrowotna	11	90,9	29	41,4	56	44,6
Opieka społeczna (w tym: opieka nad osobami niepełnosprawnymi, starszymi, dziećmi, wolontariat)	20	70,0	35	54,3	59	64,4
Usługi gastronomiczne	47	53,2	73	49,3	108	46,3
Usługi fryzjerskie, kosmetyczne	8	50,0	5	60,0	24	25,0
Usługi stolarskie, szklarskie	23	17,4	16	18,8	13	61,5

Źródło: Zał. 4 do Sprawozdania o rynku pracy MPiPS-01 „Poradnictwo zawodowe, kluby pracy, szkolenie bezrobotnych i poszukujących pracy” za lata 2006-2008

W programie przygotowania zawodowego w miejscu pracy, na które powiatowe urzędy pracy kierowały najczęściej bezrobotnej młodzieży, największą efektywność osiągnęły szkolenia z zakresu:

- rachunkowości, księgowości, bankowości, ubezpieczeń, analizy inwestycyjnej,
- opieki społecznej,
- opieki zdrowotnej,
- sprzedaży, marketingu, public relations, handlu nieruchomościami,
- architektury i budownictwa,
- Usług fryzjerskich, kosmetycznych.

Tab. 13 Osoby będące szczególnej sytuacji na rynku pracy, które ukończyły udział w programie przygotowania zawodowego w miejscu pracy

Wyszczególnienie	2006	2007	2008
<i>w liczbach</i>			
Bezrobotni, którzy ukończyli udział w programie przygotowania zawodowego w miejscu pracy ogółem, w tym:	980	1377	1751
▪ osoby bez kwalifikacji zawodowych, bez doświadczenia zawodowego lub bez wykształcenia średniego**)	305	480	1295
▪ długotrwale bezrobotni	716	1092	1195
▪ kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka*)	x	x	193
▪ osoby powyżej 50 roku życia	48	153	279
▪ osoby samotnie wychowujące co najmniej 1 dziecko do 18 roku życia***)	37	40	127
▪ osoby, które po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia*)	x	x	11
▪ niepełnosprawni	21	36	57
<i>w %</i>			
Bezrobotni, którzy ukończyli udział w programie przygotowania zawodowego w miejscu pracy ogółem, w tym:	100,0	100,0	100,0
▪ osoby bez kwalifikacji zawodowych, bez doświadczenia zawodowego lub bez wykształcenia średniego**)	31,1	34,9	74,0
▪ długotrwale bezrobotni	73,1	79,3	68,2
▪ kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka*)	x	x	11,0
▪ osoby powyżej 50 roku życia	4,9	11,1	15,9
▪ osoby samotnie wychowujące co najmniej 1 dziecko do 18 roku życia***)	3,8	2,9	7,3
▪ osoby, które po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia*)	x	x	0,6
▪ niepełnosprawni	2,1	2,6	3,3

Źródło: Zał. 4 do Sprawozdania o rynku pracy MPiPS-01 „Poradnictwo zawodowe, kluby pracy, szkolenie bezrobotnych i poszukujących pracy” za lata 2006-2008

*) wskazane grupy bezrobotnych zaliczono do osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy dopiero od 2008r.

**) w latach 2006-2007 w sprawozdawczości rynku pracy uwzględniano jedynie bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych

***) w latach 2006-2007 w sprawozdawczości rynku pracy uwzględniano bezrobotnych samotnie wychowujących co najmniej 1 dziecko do 7 roku życia

4.1.2.3 Charakterystyka pracodawców organizujących staże i przygotowanie zawodowe w miejscu pracy

Staż odbywały się najczęściej u pracodawców zatrudniających do 49 osób - 80,7% staży organizowanych w 2008r., 15,1% osób uczestniczyło w stażach u pracodawców liczących od 50 do 249 pracowników i 4,2% - w dużych podmiotach, liczących 250 i więcej pracowników.

Większość staży organizowana była w zakładach pracy z sektora usług nierynkowych: prawie 1/3 staży (29,0%) odbywała się w zakładach pracy działających w administracji

publicznej i obronie narodowej, 10,7% - w ochronie zdrowia, a 7,9% - w edukacji. Również pracodawcy działający w handlu i naprawach (18,6%) oraz prowadzący działalność usługową komunalną, społeczną i indywidualną, pozostałą (9,3%) chętnie przyjmowali do siebie na staż młodych ludzi.

Także program przygotowania zawodowego w miejscu pracy realizowany był przede wszystkim w małych podmiotach zatrudniających do 49 osób (84,3% uczestników), 12,7% - w podmiotach liczących 50-249 pracowników oraz niespełna 3% - w podmiotach dużych zatrudniających 250 i więcej osób. Jeśli chodzi o rodzaj działalności, to były to głównie zakłady pracy działające w sekcji administracja publiczna i obrona narodowa – 19,1% uczestników, handel i naprawy – 18,0%, ochrona zdrowia – 13,1%, edukacja – 11,5% oraz działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała - 8,0%.

4.1.3 Dodatkowe formy wsparcia osób zainteresowanych podnoszeniem kwalifikacji zawodowych.

Inne instrumenty wsparcia osób bezrobotnych i innych, chcących podwyższyć swoje kwalifikacje zawodowe, przewidziane w ustawie o promocji zatrudnienia, są wykorzystywane przez powiatowe urzędy pracy znacznie rzadziej.

Tab. 14 Stypendia na kontynuowanie nauki, finansowanie kosztów egzaminów, współfinansowanie kosztów studiów podyplomowych.

Formy wsparcia		2006	2007	2008
Bezrobotni, którzy otrzymali stypendium na kontynuowanie nauki	- ogółem, z tego:	41	19	13
	- w szkole ponadpodstawowej lub ponadgimnazjalnej	25	5	9
	- w szkole wyższej (studia niestacjonarne)	16	14	4
Osoby, którym sfinansowano koszty egzaminów lub uzyskania licencji zawodowych	- ogółem	279	522	236
	- w tym uczestniczący w szkoleniach	279	516	230
Osoby, którym współfinansowano z Funduszu Pracy koszty studiów podyplomowych	- osoby, które rozpoczęły studia podyplomowe	5	8	11
	- osoby, które zakończyły studia podyplomowe	1	4	6
	- osoby, które podjęły pracę	3	4	5

Źródło: Zał. 4 do Sprawozdania o rynku pracy MPiPS-01 „Poradnictwo zawodowe, kluby pracy, szkolenie bezrobotnych i poszukujących pracy” za lata 2006-2008

Spośród wyżej przedstawionych form wsparcia, najwięcej osób skorzystało ze sfinansowania kosztów egzaminów umożliwiających uzyskanie uprawnień zawodowych, certyfikatów lub tytułów zawodowych oraz kosztów uzyskania licencji niezbędnych do wykonywania zawodu – łącznie w latach 2006-2008 było to 1037 osób, w większości uczestników szkoleń.

Stypendium na kontynuowanie nauki w trybie niestacjonarnym otrzymały łącznie w analizowanym okresie 73 osoby bezrobotne do 25 roku życia, nie posiadające kwalifikacji zawodowych. Stypendium wynosi 50% kwoty zasiłku dla bezrobotnych i jest przyznawane zasadniczo na okres 12 miesięcy.

Natomiast z możliwości współfinansowania z Funduszu Pracy kosztów studiów podyplomowych skorzystały na przestrzeni 3 lat 24 osoby.

Pozostałe formy wsparcia (m.in. pożyczki szkoleniowe, refundacja pracodawcom kosztów szkolenia specjalistycznego) nie były wykorzystywane wcale.

4.1.4 Wydatki z Funduszu Pracy

Rosną wydatki z Funduszu Pracy na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu, w tym na sfinansowanie szkoleń. W 2008r. powiatowe urzędy pracy przeznaczyły na organizację szkoleń 6057,2 tys. zł., co daje kwotę około 1356zł. na jedną osobę uczestniczącą w tej formie aktywizacji (dla porównania: w 2006r. było to ok. 1172zł. na 1 uczestnika szkolenia).

Wzrastają również nakłady na staże i przygotowanie zawodowe. Na stypendia za okres stażu dla młodych osób wydatkowano w 2008r. 30391,3 tys. zł., co daje kwotę ok. 5111zł. na 1 uczestnika programu stażu (w 2006r. – ok. 3791zł.). Natomiast na stypendia za okres przygotowania zawodowego w miejscu pracy wydatkowano w 2008r. 9323,9 tys. zł., co daje kwotę ok. 4251zł. na 1 uczestnika programu przygotowania zawodowego (w 2006r. – ok. 3242zł.).

Tab. 15 Wydatki z Funduszu Pracy w latach 2006-2008

Wydatki z Funduszu Pracy	2006		2007		2008	
	kwota (w tys. zł)	udział w %	kwota (w tys. zł)	udział w %	kwota (w tys. zł)	udział w %
Ogółem, w tym:	121152,8	100,0	120153,7	100,0	141 604,0	100,0
▪ Zasiłki i świadczenia	59658,9	49,2	46579,8	38,8	40741,1	28,8
▪ Formy aktywne (programy promocji zatrudnienia), w tym:	55403,8	45,7	67211,1	55,9	93143,3	65,8
- Koszty szkoleń	4502,6	8,1*	5451,5	8,1*	6057,2	6,5*
- Staż	19890,2	35,9*	19415,7	28,9*	30391,3	32,6*
- Przygotowanie zawodowe w miejscu pracy	3851,5	7,0*	5188,7	7,7*	9323,9	10,0*

* % udział w wydatkach na aktywne formy

Źródło: Sprawozdania MPiPS-02 O przychodach i wydatkach Funduszu Pracy za lata 2006-2008

Wydatki na szkolenia stanowiły w 2008r. jedynie 6,5% ogółu wydatków na aktywne formy (w 2006r. – 8,1%), wydatki na staże stanowiły 10,0% ogółu wydatków z Funduszu Pracy, natomiast udział kosztów przygotowania zawodowego w wydatkach na aktywne formy to około 1/3 9w 2006r. prawie 36%).